

Strategisch kader culturele infrastructuur Gent

BASISRAPPORT

Rapport | 2 februari 2023

In opdracht van

Stad Gent – Departement Cultuur, Sport en Vrije Tijd
Botermarkt 1
9000 Gent

In het kader van de Poolstok
raamovereenkomst organisatieontwikkeling
ID 2020 29836

IDEA
CONSULT *thinking ahead*

member of

IDEAGROUP

Deze studie werd uitgevoerd door:

Joris Janssens
Wouter Bervoets
Cathy Cardon
Toon Berckmoes

Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel

T: +32 2 282 17 10
info@ideaconsult.be

www.ideaconsult.be

Inhoud

1 /	Managementsamenvatting	2
2 /	Onderzoeksopzet	0
	2.1. Situering van de vraag	0
	2.2. Strategisch kader voor Culturele Infrastructuur	1
3 /	Strategisch kader	3
	3.1. Scope: culturele infrastructuur	3
	3.2. Missie, visie en doelstellingenkader	4
4 /	Kloofanalyse: van strategie naar actie	10
	4.1. Strategische doelstelling 1: culturele functies, met focus op ontwikkeling en presentatie	11
	4.2. Strategische doelstelling 2: de spreiding van culturele infrastructuur	15
	4.3. Strategische doelstelling 3: tijdelijke invullingen	22
	4.4. Strategische doelstelling 4: ruimte delen	28
	4.5. Strategische doelstelling 5: klimaat en toegankelijkheid	38
5 /	Het Strategisch Kader als toetssteen voor vragen omtrent culturele infrastructuur	42

1 / Managementsamenvatting

Een strategisch kader voor culturele infrastructuur in Gent

Gent is vandaag een sterke cultuurstad, met een divers en uitgebreid cultuuraanbod. Gent is een aantrekkelijke stad voor kunstenaars om zich te vestigen en hun praktijk te ontwikkelen. Maar in toenemende mate hypothekeert een grote druk op (betaalbare) ruimte voor cultuur de troeven van Gent als cultuurstad. Culturele infrastructuur is dus een essentiële voorwaarde om een bloeiende en inclusieve cultuurstad te kunnen zijn en te blijven. Om een onderbouwd antwoord te bieden op de vele culturele ruimtevragen, ontwikkelde Cultuur Gent – daarbij begeleid door IDEA Consult – een Strategisch Kader voor culturele infrastructuur, om culturele infrastructuur in te zetten als een middel bij het realiseren van zijn culturele ambities op de korte en lange termijn (cf. de ambitie om Europese Culturele Hoofdstad te worden in 2030).

Het Strategisch Kader werd ontwikkeld door een werkgroep waarbij naast Cultuur Gent diverse andere stedelijke diensten betrokken waren. Vertrekkend van het mission statement van de Stad Gent voor de lopende legislatuur (2020-2025) en ingebed in de bredere culturele strategie en het bredere stedelijke beleid omtrent ruimte en stadsontwikkeling, ontplooit het Strategisch kader in acht bouwstenen een visie op culturele infrastructuur. Die zijn vertaald in 5 strategische doelstellingen. De visieontwikkeling werd gevoed door een dialoog met het cultuurveld omtrent ruimtenoden en -verlangens, een mapping van culturele infrastructuur in Gent en een vergelijking met andere steden in het buitenland. Pistes voor de operationalisering van het strategisch kader werden uitgediept aan de hand van drie cases/beleidsvragen: a) de vraag hoe cultuur sterker verankerd kan worden in stadsontwikkelingsprocessen, b) hoe de Stad Gent ruimtedelen meer kan faciliteren en c) de terugkerende vraag naar een “grote podiumzaal” in Gent. Die laatste case illustreert hoe het Strategisch kader gebruikt kan worden om bij de Stad binnenkomende vragen op scherp te stellen en af te toetsen.

Visie en strategische doelstellingen omtrent culturele infrastructuur

De visie op culturele infrastructuur van de Stad Gent bestaat uit acht bouwstenen:

- ▶ Cultuur is een motor van het sociale leven en geeft zin en betekenis aan het (samen) leven in Gent.
- ▶ Culturele infrastructuur is een noodzakelijke voorwaarde om Gent uit te bouwen als een inclusieve cultuurstad.

- ▶ Nabijheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid van culturele infrastructuur voor alle Gentenaars zijn hierbij essentieel.
- ▶ Ondanks de toenemende druk op ruimte en voorzieningen, wil Gent een creatieve ruimte, broedplaats en aantrekkingspool blijven voor kunstenaars en creatievelingen.
- ▶ Fysieke culturele infrastructuur moet een divers aanbod mogelijk maken en toegankelijk zijn voor een diversiteit aan kunstenaars, makers en publiek.
- ▶ Als ambitieuze cultuurstad positioneert Gent zich niet alleen lokaal maar ook binnen de bredere regio, in Vlaanderen en ook internationaal.
- ▶ Met het oog op de duurzame ontwikkeling van het cultuurleven in Gent is er zowel nood aan een permanente basisinfrastructuur als aan tijdelijke impulsen en vrije ruimte.
- ▶ Slim gebruik is gedeeld gebruik: dat is het antwoord op de druk op ruimte en voorzieningen in Gent.
- ▶ Een beleid voor culturele infrastructuur moet permanent afgetoetst worden aan de volgende waarden als uitgangspunten: duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke en maatschappelijke draagkracht. Dit zowel op de korte als op de lange termijn.

Om deze visie te realiseren, zet de Stad Gent in op 5 strategische doelstellingen:

- ▶ **SD1. Ruimte voor culturele functies.** Om een solide basis te voorzien voor het culturele weefsel, neemt de Stad initiatieven die ertoe bijdragen dat er voldoende ruimtes zijn voor een breed en divers scala aan culturele activiteiten: zowel op vlak van presentatie als ruimte voor artistiek en cultureel experiment, ontwikkeling en creatie.
- ▶ **SD2. Spreiding van culturele infrastructuur.** Om voor de gehele bevolking cultuur bereikbaar en toegankelijk te maken, zijn de ruimtes geschikt voor culturele activiteiten gespreid over het gehele Gentse grondgebied, rekening houden met een optimale spreiding van de verschillende functies, de verschillende noden bij de bevolking en het onderscheid tussen infrastructuur van lokaal, bovenlokaal of landelijk belang.
- ▶ **SD3. Tijdelijke invullingen.** De Stad Gent stimuleert en faciliteert ruimte voor tijdelijke invullingen, om ruimtegebruik te optimaliseren en innovatie en experiment mogelijk te maken.
- ▶ **SD4. Gedeeld gebruik.** Met oog op optimaal ruimtegebruik en omwille van inhoudelijke meerwaarde op diverse vlakken, stimuleert en faciliteert de Stad Gent het gedeeld gebruik van infrastructuur, zowel binnen als buiten het cultuurveld.
- ▶ **SD5. Klimaat en toegankelijkheid.** De Stad Gent zet culturele infrastructuur actief in voor de klimaattransitie. De Stad Gent streeft naar integrale toegankelijkheid van het stedelijke (culturele) patrimonium.

Kloofanalyse: Hoe verhouden deze doelstellingen zich tot de situatie op het terrein?

In een **kloofanalyse** werden deze visie en doelstellingen getoetst aan de realiteit op het terrein. Via desk research (sectorale landschapstekeningen en visiedocumenten), twee sectorbijeenkomsten en een reeks focusgesprekken, waarin werd gepolst naar noden en ambities in het cultuurveld. Op basis van diverse databronnen bracht IDEA Consult ook de huidige (spreiding van) culturele infrastructuren in Gent in kaart.

Dit zijn de belangrijkste hiaten en lacunes:

- ▶ **Ruimte voor culturele functies.** Wat de huidige infrastructuurnoden betreft, doet zich binnen het cultuurveld een nood voor aan betaalbare (fysieke) ruimte voor kunstenaars om te wonen en te werken, en voor cultuurorganisaties om de verschillende culturele functies te realiseren. Vooral doet zich (in verschillende

deelsectoren, en bij grotere en kleinere spelers) een sterke vraag voor naar ruimtes voor ontwikkeling, experiment en creatie, anderzijds naar ruimtes voor presentatie.

- ▶ **De spreiding van culturele infrastructuur.** De mapping laat zien dat de huidige culturele infrastructuren vooral geconcentreerd zijn in de binnenstad. De hierboven omschreven druk om fysieke ruimte en culturele infrastructuur speelt zich vooral hier af. Buiten het stadscentrum is er nog wel ruimte en culturele infrastructuur voorhanden. Er is een goede spreiding van infrastructuren, vanuit het perspectief van de 15-minutenstad (de ambitie om voorzieningen ter beschikking te hebben van de bevolking, op een afstand van maximum 15' stappen of fietsen). Dit potentieel verder aanboren, kan o.a. door cultuur sterker in te bedden binnen het bredere beleid (en concrete projecten) inzake stadsontwikkeling.
- ▶ **Tijdelijke invullingen.** Tijdelijke invullingen worden zowel door sector als beleid als belangrijk gezien voor cultuur in Gent, om ruimte te creëren en experimenten omtrent ruimtegebruik mogelijk te maken. Gent vervulde en vervult een pioniersrol op dit vlak en zowel vanuit de sector als vanuit het stedelijk overheidsbeleid zijn er op dit vlak heel wat ervaringen, expertise én leerpunten. Dat levert een goed zicht op van kritische randvoorwaarden voor geslaagde tijdelijke invullingen. Er is bezorgdheid omtrent de ruimte voor cultuur bij tijdelijke invullingen.
- ▶ **Ruimte delen.** Ruimtedelen is een thema dat binnen het gehele onderzoekstraject als belangrijk en prioritair werd gezien, zowel door het beleid als de sector. Hier liggen dus zeker mogelijkheden om ruimte te creëren voor cultuur (SD1) en die ruimte te spreiden over het gehele Gentse grondgebied (SD2). Weliswaar staan er tussen de droom en daad van het ruimtedelen heel wat drempels in de weg, o.a. de vindbaarheid en matchmaking tussen vraag en aanbod, het creëren van de nodige beheercapaciteit naast de inrichting en uitrusting van de infrastructuur. De vraag is welke beleidsinitiatieven die drempels kunnen wegnemen.
- ▶ **Klimaat en toegankelijkheid.** Ecologische duurzaamheid (beperken van uitstoot en klimaatadaptatie) en integrale toegankelijkheid zijn eveneens aandachtspunten binnen sector en beleid. In het kader van Greentrack Gent bouwt de Gentse cultuursector aan een meer volhoudbare toekomst, wordt energie-efficiënte in kaart gebracht en visieontwikkeling gestimuleerd. Toegankelijkheid komt in onderzoeken en visieteksten omtrent de ruimtenoden binnen Gentse culturele infrastructuur minder als een aandachtspunt naar voor. De vraag is echter of de noden minder zijn: er is beperkt zicht op actuele toestand en werk te doen op het vlak van sensibilisering.

Van strategie naar actie: hoe kan de Stad deze doelstellingen realiseren?

In Gent doet zich een grote druk op ruimte voor cultuur voor, zeker op het vlak van creatie/ ontwikkeling en presentatie. De druk manifesteert zich vooral in de binnenstad, waar zich het grootste culturele aanbod concentreert. Daarbuiten is er potentieel, maar het wordt te weinig aangeboord. Het onderzoek werpt licht op een aantal mogelijke pistes (op korte en langere termijn) om de vijf strategische doelstellingen te realiseren. Via cases werd in het bijzonder ingezet op de vraag hoe de Stad a) cultuur sterker kan verankeren in stadsontwikkelingsprojecten en b) ruimtedelen meer kan stimuleren en faciliteren.

- ▶ **Ruimte voor culturele functies.** De Stad Gent kan deze SD realiseren door het Strategisch Kader te verankeren binnen de bredere culturele strategie (voorbereiding beleidsnota volgende legislatuur en bidbook Gent 2030) en de (huidige en toekomstige) inzet van het eigen patrimonium en investeringen ook af te toetsen aan en te expliciteren middels de inhoudelijke doelstellingen.
- ▶ **De spreiding van culturele functies.** De Stad Gent kan deze SD realiseren door cultuur sterker te verankeren in stadsontwikkelingsprojecten. Dat kan door dit onderzoek (het Strategisch kader, de mapping en de kloofanalyse) door te vertalen tot een inhoudelijke, gebiedsdekkende visie omtrent de spreiding van culturele functies, waarbij naast stadsbrede sectorale noden ook de noden van de bevolking beter worden

gecapteerd en vertaald naar harde m2-normen, die kunnen meegenomen worden bij Ruimtelijke Uitvoeringsplannen, stadsontwikkelingsprojecten en tools voor projectontwikkelaars. Het concept van Gent2030 ('vrijplaatsen') biedt de mogelijkheid om stadsbreed experimenten op te zetten omtrent nieuwsoortige plekken voor creatie, ontwikkeling, presentatie en ontmoeting.

- ▶ **Tijdelijke invullingen:** De Stad Gent kan deze SD realiseren door te blijven inzetten op tijdelijke invullingen en het bestrijden van leegstand, en daarbinnen ook ruimte te blijven voorzien voor cultuur (binnen de bredere culturele langetermijnstrategie – door cultuur te verankeren binnen het bredere beleid voor tijdelijke invullingen, middels het Fonds Tijdelijke invullingen, stadsontwikkelingsprojecten,...
- ▶ **Ruimtedelen.** De Stad Gent kan deze SD realiseren door het mogelijk maken van ruimtedelen binnen het stedelijk patrimonium (zowel binnen Cultuur als beleidsdomeinoverschrijdend), de huidige regelgeving te screenen en waar nodig aan te passen, via investeringen infrastructuur geschikt maken voor ruimtedelen en door proactief initiatieven te nemen om ruimtedelen te faciliteren. Dit laatste gaat vooral over sensibilisering, over matchmaking tot het voorzien van de nodige capaciteit voor gedeeld beheer van culturele infrastructuur. De vraag is in welke mate de Stad hier een actorrol wil en kan opnemen.
- ▶ **Klimaat en toegankelijkheid.** De Stad Gent kan deze SD realiseren door in te schakelen binnen het bredere stedelijke beleid inzake ecologische duurzaamheid en toegankelijkheid van vastgoed en met betrekking tot het eigen patrimonium te voldoen aan wettelijke vereisten. Het concept van Gent2030 biedt ook op dit vlak kansen om vanuit culturele infrastructuur een voorbeeldrol op te nemen.

Het Strategisch Kader als toetssteen: een grote podiumzaal voor Gent?

Ten slotte werd aan de hand van een recurrente vraag (omtrent de nood aan een grote podiumzaal in Gent) duidelijk hoe het Strategisch kader in de praktijk kan worden gebracht. Op basis van een rondetafel met een aantal mogelijke gebruikers werd het Strategisch Kader in eerste instantie gebruikt om de vraag omtrent een grote podiumzaal op scherp te stellen. In een tweede stap fungeerde het Strategisch Kader als toetssteen: in welke mate draagt deze vraag bij aan het realiseren van de culturele-infrastructuurvisie van de Stad?

De **vraag** om een groot podiumzaal (groot podium, en een voldoende grote publiekscapaciteit) sluit aan bij reële en infrastructuur gerelateerde lacune omtrent grootschalige topinfrastructuur binnen muziek en podiumkunsten. Binnen de sector wordt dit dossier op de korte noch middellange termijn prioritair geacht, zowel door kleinere spelers als door de grotere spelers (producenten/presenteren) die mogelijke gebruikers zijn. Velen vinden de piste om een nieuwe grote podiumzaal te realiseren conflictueus met andere en meer prioritaire sectornoden. Mogelijke betrokkenen zien op de korte termijn een lage prioriteit: lopende werven (Operagebouw) bieden een partieel antwoord op deze nood. Mogelijke gebruikers zien wel een argumentatie op de langere termijn: binnen een ambitieuze visie op stadsontwikkeling kan grootschalige muziek- en podiuminfrastructuur een vehikel zijn.

De **toets met het Strategisch Kader** levert voor de Stad enerzijds argumenten op om op deze vraag in te gaan. De vraag betreft een reële infrastructurele lacune. Een grote podiumzaal kan een diverser aanbod binnen podiumkunsten en muziek mogelijk maken en zo bijdragen aan de ontwikkeling van een leefbare stad en de aantrekkelijkheid van de Stad (reden om te vestigen, toerisme,...) Anderzijds gebeurt het realiseren van een landelijk en internationaal onderscheidende positie via culturele infrastructuur via de culturele langetermijnstrategie en de kandidatuur als Europese Culturele Hoofdstad. Hier is echter weinig match met een verhaal van grootschalige topinfrastructuur. Binnen de culturele lange termijnstrategie en het concept dat werd uitgewerkt voor de kandidatuur voor Gent2030, ligt de prioriteit bij infrastructuurconcepten, die inzetten op spreiding, nabijheid en inclusief werken.

STRATEGISCH KADER CULTURELE INFRASTRUCTUUR STAD GENT 17/01/2023		Strategische doelstellingen	Kloofanalyse: hoe verhouden deze doelstellingen zich tot de situatie op het terrein?	Van strategie naar actie: hoe kan de Stad deze doelstellingen realiseren?	
Cultuur Gent / IDEA Consult					
<p>De visie op culturele infrastructuur van de Stad Gent bestaat uit acht bouwstenen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cultuur is een motor van het sociale leven en geeft zijn betekenis aan het (samen) leven in Gent. 2. Culturele infrastructuur is een noodzakelijke voorwaarde om Gent uit te bouwen als een inclusieve cultuurstad. Nabijheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid van culturele infrastructuur voor alle Gentenaars zijn hierbij essentieel. 3. Ondanks de toenemende druk op ruimte en voorzieningen, wil Gent een creatieve ruimte, broedplaats en aantrekkingspool blijven voor kunstenaars en creatievelingen. 4. Fysieke culturele infrastructuur moet een divers aanbod mogelijk maken en toegankelijk zijn voor een diversiteit aan kunstenaars, makers en publiek. 5. Als ambitieuze cultuurstad positioneert Gent zich niet alleen lokaal maar ook binnen de bredere regio, in Vlaanderen en ook internationaal. 6. Met het oog op de duurzame ontwikkeling van het cultuurleven in Gent is er zowel nood aan een permanente basisinfrastructuur als aan tijdelijke impulsen en vrije ruimte. 7. Slim gebruik is gedeeld gebruik: dat is het antwoord op de druk op ruimte en voorzieningen in Gent. 8. Een beleid voor culturele infrastructuur moet permanent afgetoetst worden aan de volgende waarden als uitgangspunten: duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke en maatschappelijke draagkracht. Dit zowel op de korte als op de lange termijn. 	<p>SD 1: Culturele functies: presentatie en ontwikkeling</p>	<p>SD1. Ruimte voor culturele functies. Om een solide basis te voorzien voor het culturele weefsel, neemt de Stad initiatieven die ertoe bijdragen dat er voldoende ruimtes zijn voor een breed en divers scala aan culturele activiteiten: zowel op vlak van presentatie als ruimte voor artistiek en cultureel experiment, ontwikkeling en creatie.</p>	<p>Wat de huidige infrastructuurnoden betreft, doet zich binnen het cultuurveld een nood voor aan betaalbare (fysieke) ruimte voor kunstenaars om te wonen en te werken, en voor cultuurorganisaties om de verschillende culturele functies te realiseren.</p> <p>Binnen die culturele functies zijn voor de sector de voornaamste ruimtenoden tweërlei: enerzijds doet zich een sterke vraag voor naar ruimtes voor ontwikkeling, experiment en creatie, anderzijds naar ruimtes voor presentatie.</p>	<p>De Stad Gent kan deze SD realiseren door het Strategisch Kader te verankeren binnen de bredere culturele strategie (voorbereiding beleidsnota volgende legislatuur en bidbook Gent 2030) en de (huidige en toekomstige) inzet van het eigen patrimonium en investeringen ook af te toetsen aan en te expliciteren middels de inhoudelijke doelstellingen.</p>	
		<p>SD 2: Spreiding en differentiatie</p>	<p>SD2. Spreiding van culturele infrastructuur. Om voor de gehele bevolking cultuur bereikbaar en toegankelijk te maken, zijn de ruimtes geschikt voor culturele activiteiten gespreid over het gehele Gentse grondgebied, rekening houdend met een optimale spreiding van de verschillende functies, de verschillende noden bij de bevolking en het onderscheid tussen infrastructuur van lokaal, bovenlokaal of landelijk belang.</p>	<p>De mapping laat zien dat de huidige culturele infrastructuur vooral geconcentreerd zijn in de binnenstad. De hierboven omschreven druk om fysieke ruimte en culturele infrastructuur speelt zich vooral af in de binnenstad. Buiten het centrum is er nog wel ruimte en culturele infrastructuur voorhanden. Er is immers een goede spreiding van infrastructuur, vanuit het perspectief van de 15-minutenstad (de ambitie om voorzieningen ter beschikking te hebben van de bevolking, op een afstand van maximum 15' stappen of fietsen).</p> <p>Dit potentieel verder aanboren, is het belangrijk ruimte voor cultuur beter in te bedden binnen het bredere beleid (en concrete projecten) inzake stadsontwikkeling.</p>	<p>De Stad Gent kan deze SD realiseren door cultuur sterker te verankeren in stadsontwikkelingsprojecten.</p> <p>Dat kan door dit onderzoek (het Strategisch kader, de mapping en de kloofanalyse) door te vertalen tot een inhoudelijke, gebiedsdekkende visie omtrent de spreiding van culturele functies, waarbij naast stadsbrede sectorale noden ook de noden van de bevolking beter worden gecapteerd en vertaald naar harde m2-normen, die kunnen meegenomen worden bij Ruimtelijke Uitvoeringsplannen, stadsontwikkelingsprojecten en tools voor projectontwikkelaars.</p> <p>Het concept van Gent2030 ('vrijplaatsen') biedt mogelijkheid om stadsbreed experimenten op te zetten omtrent nieuwssoortige plekken voor creatie, ontwikkeling, presentatie en ontmoeting.</p>
		<p>SD 3: Tijdelijke invullingen</p>	<p>SD3. Tijdelijke invullingen. De Stad Gent stimuleert en faciliteert ruimte voor tijdelijke invullingen, om ruimtegebruik te optimaliseren en innovatie en experiment mogelijk te maken.</p>	<p>Tijdelijke invullingen worden zowel door sector als beleid als belangrijk gezien voor cultuur in Gent, om ruimte te creëren en experimenten omtrent ruimtegebruik mogelijk te maken. Gent vervulde en vervult een pioniersrol op dit vlak en zowel vanuit de sector als vanuit het stedelijk overheidsbeleid zijn er op dit vlak heel wat ervaringen, expertise én leerpunten. Dat levert een goed zicht op van kritische randvoorwaarden voor geslaagde tijdelijke invullingen. Er is bezorgdheid omtrent de ruimte voor cultuur bij tijdelijke invullingen.</p>	<p>De Stad Gent kan deze SD realiseren door te blijven inzetten op tijdelijke invullingen en het bestrijden van leegstand, en daarbinnen ook ruimte te blijven voorzien voor cultuur (binnen de bredere culturele langetermijnstrategie en cultuur te verankeren binnen het bredere beleid voor tijdelijke invullingen, middels het Fonds Tijdelijke invullingen, stadsontwikkelingsprojecten,...</p>
		<p>SD 4: Gedeeld gebruik</p>	<p>SD4. Gedeeld gebruik. Met oog op optimaal ruimtegebruik en omwille van inhoudelijke meerwaarde op diverse vlakken, stimuleert en faciliteert de Stad Gent het gedeeld gebruik van infrastructuur, zowel binnen als buiten het cultuurveld.</p>	<p>Ruimtedelen is een thema dat binnen het gehele onderzoekstraject als belangrijk en prioritair werd gezien, zowel door het beleid als de sector. Hier liggen dus zeker mogelijkheden om ruimte te creëren voor cultuur (SD1) en die ruimte te spreiden over het gehele Gentse grondgebied (SD2). Weliswaar staan er tussen de droom en daad van het ruimtedelen heel wat drempels in de weg, o.a. de vindbaarheid en matchmaking tussen vraag en aanbod, het creëren van de nodige beheerscapaciteit naast de inrichting en uitrusting van de infrastructuur. De vraag is welke beleidsinitiatieven die drempels kunnen wegnemen.</p>	<p>De Stad Gent kan deze SD realiseren door het mogelijk maken van ruimtedelen binnen het stedelijk patrimonium (zowel binnen Cultuur als beleidsdomeinoverschrijdend), de huidige regelgeving te screenen en waar nodig aan te passen, via investeringen door en proactief initiatieven te nemen om ruimtedelen te faciliteren. Dit laatste gaat vooral over sensibilisering, over matchmaking tot het voorzien van de nodige capaciteit voor gedeeld beheer van culturele infrastructuur.</p>
		<p>SD 5: Waarden en randvoorwaarden</p>	<p>SD5. Klimaat en toegankelijkheid. De Stad Gent zet culturele infrastructuur actief in voor de klimaattransitie. De Stad Gent streeft naar integrale toegankelijkheid van het stedelijke (culturele) patrimonium.</p>	<p>Ecologische duurzaamheid (beperken van uitstoot en klimaatadaptatie) en integrale toegankelijkheid zijn eveneens aandachtspunten binnen sector en beleid. In het kader van Greentrack Gent bouwt de Gentse cultuursector aan een meer volhoudbare toekomst, wordt energieefficiëntie in kaart gebracht en visieontwikkeling gestimuleerd. Toegankelijkheid wordt in onderzoeken en visieteksten omtrent de ruimtenoden binnen Gentse culturele infrastructuur minder als een aandachtspunt naar voor. Op zijn minst wordt dit punt minder sterk gethematiseerd. De vraag is echter of de noden minder zijn: er is beperkt zicht op actuele toestand en mogelijk werk te doen op het vlak van sensibilisering.</p>	<p>De Stad Gent kan deze SD realiseren door in te schakelen binnen het bredere stedelijke beleid inzake ecologische duurzaamheid en toegankelijkheid van vastgoed en met betrekking tot het eigen patrimonium te voldoen aan wettelijke vereisten. Het concept van Gent2030 biedt ook op dit vlak kansen om vanuit culturele infrastructuur een voorbeeldstellende rol op te nemen.</p>

2 / Onderzoeksopzet

2.1. Situering van de vraag

De Stad Gent is een stad met uitgesproken culturele ambities, wat extra kracht wordt bijgezet met de kandidatuur als (Belgische) Culturele Hoofdstad van Europa 2030 (ECOC). Culturele infrastructuur is hierbij een belangrijk aandachtspunt. “Culturele infrastructuur is dé solide basis en is een conditio sine qua non voor een rijk cultuurleven”, zo luidt het in de Beleidsnota Cultuur 2020-2025. Aansluitend op het ontwikkelen van een culturele langetermijnstrategie in de context van de ECOC-kandidatuur, wil de Stad een empirisch onderbouwde strategie ontwikkelen voor culturele infrastructuur. De Stad Gent gaf een opdracht aan IDEA Consult om een strategisch kader te ontwikkelen omtrent culturele infrastructuur, dat de Stad kan gebruiken om culturele infrastructuur in te zetten als middel bij het realiseren van zijn culturele ambities op korte en lange termijn.

- ▶ Het strategisch kader moet het cultuurbeleid voeden en formuleert dus doelstellingen omtrent culturele infrastructuur, binnen het bredere kader van het stedelijke cultuurbeleid. Het is ook ingebed binnen het bredere stedelijke beleid op het vlak van transversale thema's zoals stedenbouw, ruimtelijke planning, vastgoed, wijkbeleid/beleidsparticipatie,... De visieontwikkeling heeft ook oog voor kansrijke convergenties met andere beleidsdomeinen, zoals Onderwijs, Jeugd, Sport, Welzijn en Economie.
- ▶ Het strategisch kader formuleert inhoudelijke doelstellingen en ambities op het vlak van culturele infrastructuur, maar heeft tevens oog voor 'randvoorwaarden' en wettelijke verplichtingen, op het vlak van o.a. toegankelijkheid, klimaat en ecologische duurzaamheid, veiligheid, milieu.....

Dit strategisch kader moet het de Stad mogelijk maken om een onderbouwd antwoord te formuleren op vaker terugkerende vragen en een eigen visie uit te zetten op de lange termijn.

2.2. Strategisch kader voor Culturele Infrastructuur

In dit eindrapport lichten we het Strategisch Kader toe in vier onderdelen:

Figuur 1. Conceptuele uitwerking Strategisch Kader Culturele Infrastructuur Gent

In een eerste luik (§3.1) wordt de **scope** van het onderzoek en het strategisch kader scherp gesteld, aan de hand van een precieze **afbakening** van het begrip 'culturele infrastructuur' binnen het opzet van dit onderzoek.

In een tweede luik (§3.2) wordt **het strategisch kader** zelf geïntroduceerd. Het krijgt de concrete vorm van a) een stedelijke visie omtrent culturele infrastructuur (in acht bouwstenen), vertaald naar een set van 5 strategische doelstellingen.

- ▶ Het strategisch kader werd ontwikkeld door een werkgroep die de visie en het doelstellingenkader ontwikkelde *binnen het kader van het cultuurbeleid en het bredere stedelijke beleidskader omtrent ruimte*. De Werkgroep bestaat uit de Kerngroep, aangevuld met de Stadsbouwmeester, de directeur van de Dienst Stedenbouw en Ruimtelijke Planning, FM Themagebouwen en Dienst Vastgoed. Richtinggevend waren het mission statement van de Stad Gent, de visie-elementen in de huidige Beleidsnota Cultuur 2020-2025 en de bredere visie en stedelijk beleid omtrent ruimte, stadsontwikkeling en vastgoed.
- ▶ Bij de ontwikkeling van visie en doelstellingen ging de werkgroep op zoek naar *kansen op synergie met 'belendende' beleidsdomeinen* zoals, jeugd, onderwijs, sport en beleidsparticipatie. Via een klankbordgroep werd input gecapteerd vanuit diverse beleidsdomeinen. Naast de leden van de Werkgroep participeren hieraan ook de diensten Ontmoeten en Verbinden, Lokaal Sociaal Beleid, Beleidsparticipatie, Economie, Jeugd, Departement Onderwijs en sogent.
- ▶ De ontwikkeling van visie en doelstellingenkader werd mede gevoed door een *analyse van noden en verlangens met betrekking tot culturele infrastructuur*, die leven in het Gentse culturele landschap. Deze noden en verlangens werden gecapteerd via desk research (landschapstekeningen, visienota's,...) en een reeks van ontmoetingsmomenten met het cultuurveld. Ideeën en visie op de langere termijn werden indirect gecapteerd via de bevraging die IDEA Consult parallel uitvoerde omtrent de kandidatuur van de Stad Gent als Europese Culturele Hoofdstad.

De verdere operationalisering en concretisering van dit doelstellingenkader en de stedelijke strategie omtrent culturele infrastructuur wordt in een derde stap (§4 /) verder gevoed vanuit een **kloofanalyse**. Hierbij werd het strategische doelstellingenkader gericht geconfronteerd met:

- ▶ De *noden en verlangens omtrent culturele infrastructuur*, zoals eerder gecapteerd via sectormomenten en desk research: welke zijn de voornaamste hiaten en lacunes op de korte en de langere termijn?

- ▶ Een *mapping van culturele infrastructuur in Gent* (stedelijk patrimonium, maar ook infrastructuur van derden): welke infrastructuur wordt vandaag gebruikt voor culturele doeleinden of biedt hiervoor potentieel?
- ▶ Een *light benchmarking met drie vergelijkbare, ervaren Europese steden* (Aarhus, Utrecht en Amsterdam): welke strategische antwoorden zien we binnen Europese steden die met vergelijkbare uitdagingen kampen en die reeds een strategie omtrent culturele infrastructuur ontwikkelden?
- ▶ *Aanknopingspunten binnen huidige beleidskaders*: welke instrumenten zien we nu al binnen het huidige cultuurbeleid en het bredere stedelijke beleid om de visie en doelstellingen te realiseren? Welke kansen zien we op synergie met andere beleidsdomeinen?
- ▶ *Van strategie naar actie*. De kloofanalyse leidt tot een set van mogelijke pistes omtrent de verdere concretisering van het strategisch kader omtrent culturele infrastructuur.

In een laatste stap werd het strategisch kader toegepast om drie recurrente beleidsvraagstukken, aan de hand van drie concrete cases: veel gestelde vragen omtrent culturele infrastructuur in Gent.

- ▶ *Ruimtedelen*. Aan de hand van de case Dienstencentrum Ledeberg krijgen we beter zicht op de drempels die ruimte delen in de weg staan en via welke incentives de Stad ruimtedelen kan stimuleren binnen infrastructuur beheerd door derden.
- ▶ *Een cultureel programma binnen stadsontwikkelingsprojecten*. Aan de hand van het stadsontwikkelingsproject En Route leren we hoe een gefundeerd aanbodgericht voorstel op tafel te leggen met betrekking tot het cultureel programma van een site.
- ▶ *De nood aan een grote podiumzaal voor Gent*. Een derde case betreft de weerkerende vraag of de Stad Gent nood heeft aan een grote zaal en een groot podium voor grootschalige concerten en podiumvoorstellingen.

Dit eindrapport geeft een beknopte, gesynthetiseerde weergave van de onderzoeksresultaten, volgens de hierboven beschreven onderdelen. Wat de cases betreft, verwerkten we de resultaten voor ruimtedelen en het verankeren van cultuur binnen stadsontwikkeling binnen de bredere analyse omtrent de Strategische Doelstellingen. De case omtrent de vraag naar een grote podiumzaal wordt binnen dit basisrapport uitgelicht als een casus omtrent de toepassing van het Strategisch Kader als een overwegings- en beslissingskader.

Een meer uitgebreide rapportering van de onderzoeksresultaten is terug te vinden in een apart rapport met bijlagen. Men vindt er meer uitgebreide omschrijving van de scoping van het onderzoek, de mapping van culturele infrastructuren in Gent, en oplijsting van beleidsinstrumenten, de benchmarking met vergelijkbare steden en een meer gedetailleerde vraagstelling en analyse omtrent de drie onderzochte cases.

3 / Strategisch kader

3.1. Scope: culturele infrastructuur

Binnen het kader van dit onderzoek wordt “culturele infrastructuur” gebaseerd op *het feitelijke en het potentiële gebruik van fysieke infrastructuur, door culturele actoren/sectoren en voor cultuur gerelateerde functies*, en dus niet op basis van de oorspronkelijke bestemming of bepaalde typerende eigenschappen van de infrastructuur. Polyvalente ruimtes, de herbestemming van oorspronkelijk niet voor cultuur bestemde infrastructuur en tijdelijke invullingen komen mede in het vizier, alsook verschillende types van (tijdelijk en permanent) gebruik, door culturele sectoren en voor culturele doeleinden.

- ▶ **Sectoren en domeinen.** De focus ligt op noden en ontwikkelingen binnen podiumkunsten, muziek, musea/erfgoed, beeldende en audiovisuele kunsten en hybriden en cross-overs op het snijvlak van deze disciplines, inclusief participatieve kunstpraktijken (kunsteducatie, sociaal-artistisch werk) en urban culture. In tweede instantie wordt ook gekeken naar circus, literatuur, architectuurcultuur, filmcultuur, sociaal-cultureel volwassenenwerk,... Het onderzoek richt zich op zowel professionele als niet-professionele cultuurbeoefening.
- ▶ **Functies en types van activiteiten.** Binnen deze sectoren focust het onderzoek op het gebruik van infrastructuur voor drie culturele kernfuncties: “presenteren”, “ontwikkelen en creëren” en “leren, participeren en reflecteren”. Naast deze kernfuncties is er ook oog voor de ontmoetingsfunctie, voor bewaren en stockeren, alsook voor infrastructuur die nodig is voor omkadering, zoals kantoor- en vergaderruimtes.
- ▶ **Fysieke infrastructuur.** Het onderzoek gaat over fysieke culturele infrastructuur, zowel binnen- als buitenruimte. Digitale infrastructuur en publieke ruimte zijn in principe buiten de scope van dit onderzoek.
- ▶ **Geografische scope.** De focus ligt in eerste instantie op culturele infrastructuur binnen de stadsgrenzen, met aandacht voor verhouding tussen ‘centrum’ en ‘deelgemeenten’ en de geografische spreiding van culturele infrastructuur op het grondgebied Gent: hierbij sluiten we aan bij de onderverdeling in 8 gebieden die de Stad Gent hanteert in het kader van de programmaregie.
- ▶ **Eigendomsstatus en types gebruik.** Het onderzoek gaat over culturele infrastructuur, ongeacht de eigendomsstatus: infrastructuur in eigendom van de stad en in eigendom van derden (privaat, andere overheden, ...). Het gaat zowel over kortstondig en tijdelijk gebruik als over gebruik op de langere termijn.

3.2. Missie, visie en doelstellingenkader

3.2.1 Missie

Waar staat de Stad Gent voor, en hoe draagt culturele infrastructuur ertoe bij die missie te realiseren? Binnen de vele noden en ruimtevragen die zich voordoen binnen het cultuurveld en binnen de verschillende wijken, buurten en deelgemeenten, wil de Stad Gent keuzes maken op basis van een richtinggevende missie en een visie omtrent culturele infrastructuur. Die richtinggevende missie is finaal het *mission statement* van de Stad Gent voor de lopende legislatuur (2019-2024), dat in combinatie met de uitgangspunten van de beleidsnota Cultuur aanknopingspunten biedt voor een doorvertaling naar visie en strategische doelstellingen omtrent culturele infrastructuur.

De huidige missie van de Stad Gent luidt als volgt:

Gent is een fiere stad

waar mensen graag wonen, werken en genieten.

Een stad die ademt en laat ademen.

Iedereen is er evenveel anders en even veel Gentenaar.

Kinderen krijgen hier de ruimte om te groeien.

Mensen krijgen de kans om hun talenten te ontplooiën.

In Gent ondernemen en experimenteren we. Met de blik gericht op de wereld.

Wij creëren de stad samen.

En maken voor de volgende generaties de omslag naar een nog beter Gent.

Deze missie werd vertaald en geconcretiseerd tot uitgangspunten voor de Beleidsnota Cultuur 2020-2025 van de Stad Gent. Hierbinnen wordt culturele infrastructuur gezien als “dé solide basis en is een conditio sine qua non voor een rijk cultuurleven”. Vanuit haar culturele-infrastructuurbeleid wil de Stad Gent de voorwaarden creëren voor de ontwikkeling van een rijk cultuurleven in Gent, met aandacht voor drie “draden”: a) gemeenschapsvorming, sociale cohesie en participatie; b) Gent als leeftijdsvriendelijke en kind- en jeugd vriendelijke stad; c) diversiteit, met focus op aanbod, makers en publiek.

Kortom, door haar culturele-infrastructuurbeleid creëert de Stad mee de voorwaarden die het mission statement van de stad realiseren. Binnen dit kader werd onderstaande visie omtrent culturele infrastructuur ontwikkeld, als een concreet en gewenst toekomstbeeld op de langere termijn.

3.2.2 Visie

Waar *gaat* het cultuurbeleid van de Stad Gent voor, in relatie tot culturele infrastructuur zoals gedefinieerd binnen de scope van dit onderzoek? De visie omtrent culturele infrastructuur is opgebouwd uit acht ‘bouwstenen’, die voortkomen uit de bovenstaande missie en gevoed door een screening van de prioriteiten en visie-elementen in de huidige beleidsdocumenten van verschillende stedelijke diensten, een screening van de ruimtenoden binnen het cultuurveld (zie verder onder §4 /) en de noodzakelijke stedelijke en culturele transformaties die aan bod

komen in het kader van de kandidatuur van de Stad Gent als Europese Culturele Hoofdstad 2030. Hiervoor verwijzen we naar [het concept voor de kandidatuur](#), dat werd voorgesteld op 31 mei 2022.

Acht bouwstenen voor een visie van de Stad omtrent culturele infrastructuur
1: Culturele infrastructuur als motor voor een leefbare stad
2: Nabijheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid
3: Gent als creatieve ruimte voor ontwikkeling, presentatie en ontmoeting
4: Diversiteit m.b.t. aanbod, makers en publiek
5: Landelijke en internationale positionering
6: Solide basisinfrastructuur en tijdelijke impulsen
7: Slim gebruik is gedeeld gebruik
8: Waarden en randvoorwaarden: klimaat, toegankelijkheid...

Tabel 1. Overzicht bouwstenen visie culturele infrastructuur

Bouwsteen 1: Culturele infrastructuur als motor voor een leefbare stad

Culturele infrastructuur is een voorwaarde voor de ontwikkeling van een leefbare stad.

Cultuur is een motor voor het sociale en culturele leven en geeft betekenis aan het (samen) leven in de stad en draagt bij tot de persoonlijke ontplooiing van alle Gentenaars. Cultuurplekken zijn plekken van ontmoeting en persoonlijke ontplooiing.

(Het spreiden van) culturele infrastructuur geeft ook impulsen aan de transformatie van buurten en wijken en draagt bij tot de ontwikkeling van een bruisende, solidaire en veilige stad, een brede leer- en leefomgeving met een sterk en veerkrachtig creatief en economisch weefsel.

Bouwsteen 2: Nabijheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid

Culturele infrastructuur is een noodzakelijke voorwaarde om Gent uit te bouwen als een inclusieve cultuurstad.

Nabijheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid van culturele infrastructuur voor alle Gentenaars zijn hierbij essentieel.

Stad Gent gaat voor een brede spreiding van culturele infrastructuur, niet alleen in de binnenstad, maar in alle buurten en wijken.

- ▶ Hierbij ligt de focus op culturele infrastructuren met een lokaal bereik (waarvan een deel ook een bovenlokale rol kan opnemen).
- ▶ Binnen de visie van de Stad op de spreiding van culturele voorzieningen, zijn ook buitenruimtes van belang.

Bouwsteen 3: Gent als creatieve ruimte voor ontwikkeling, presentatie en ontmoeting

Ondanks de toenemende druk op ruimte en voorzieningen, wil Gent een creatieve ruimte, broedplaats en aantrekkingspool blijven voor kunstenaars en creatievelingen.

Hiertoe is er in Gent voldoende fysieke ruimte nodig om de verschillende culturele functies – prioritair ontwikkeling/ creatie/ experiment en presentatie – op een kwalitatieve manier uit te voeren.

- ▶ Op het vlak van ontwikkeling en creatie is er zowel nood aan polyvalente plekken als aan plekken met een specifieke uitrusting (sectorspecifiek en/of functiespecifiek).
- ▶ Op het vlak van presentatie is er nood aan een diversiteit aan presentatieplekken voor een divers aanbod.

Bouwsteen 4: Diversiteit m.b.t. aanbod, makers en publiek

Fysieke culturele infrastructuur moet een divers aanbod aan aanbod en werkingen mogelijk maken en toegankelijk zijn voor een diversiteit aan kunstenaars, makers en publiek.

1. Met betrekking tot die diversiteit van kunstenaars, cultuurwerkers en publiek is er ruimte voor makers en publiek van verschillende leeftijden, voor makers en publiek met of zonder migratieachtergrond, voor personen met diverse genderidentificaties, voor mensen met een beperking.
2. Diversiteit wat betreft aanbod en werkingen heeft oog voor de verschillende sectoren en disciplines binnen cultuur. Naast gevestigde waarden is er ook voldoende ruimte voor opkomend talent.

Met het oog op de gewenste transformaties van Gent op langere termijn, is het belangrijk om prioritair oog te hebben voor de culturele infrastructuurnoden van jongeren en van mensen met een migratieachtergrond (zie ook de visieontwikkeling omtrent Gent2030).

Bouwsteen 5: Landelijke en internationale positionering

Als ambitieuze cultuurstad positioneert Gent zich niet alleen lokaal maar ook binnen de bredere regio, in Vlaanderen en ook internationaal.

Gent is een sterke en complementaire schakel binnen een breder regionaal en Vlaams en cultureel ecosysteem.

Sector en stedelijke overheid zijn sterk ingebed in internationale netwerken en voor de toekomst zijn er sterke ambities (kandidatuur Culturele Hoofdstad), waar het beleid en visie rond culturele infrastructuur in past.

Bijdragen aan de internationale positie en uitstraling van Gent als een cultuurstad betekent: een voldoende divers aanbod voor een lokaal, regionaal, Vlaams en internationaal publiek. Culturele infrastructuur moet dit mogelijk maken.

Landelijk en internationaal onderscheidende positionering betekent niet noodzakelijk grootschalige infrastructuur. Zie ook Landschapstekening Kunsten Gent. Landelijk en internationaal onderscheidende positionering betekent ook niet noodzakelijk dat “alles” in Gent getoond moet worden.

Bouwsteen 6: Solide basisinfrastructuur en tijdelijke impulsen

Met het oog op de duurzame ontwikkeling van het cultuurleven in Gent is er zowel nood aan een permanente basisinfrastructuur als aan tijdelijke impulsen en vrije ruimte.

Er is nood aan een permanente basisinfrastructuur, die goed uitgerust is en flexibel kan ingezet worden om de doelstellingen te realiseren.

Tijdelijke invullingen blijven belangrijk, zowel om artistieke en culturele experimenteeruimte te creëren als vanuit de link met stadsontwikkeling (ruimtelijk, economisch en sociaal).

Zowel in tijdelijke invullingen als permanente basisinfrastructuur moet op een veilige en kwalitatieve manier gewerkt kunnen worden.

Een duurzaam perspectief op culturele infrastructuur - zowel voor basisinfrastructuur als tijdelijke invullingen - betekent inzetten op flexibiliteit, polyvalentie en veranderingsgericht bouwen.

Bouwsteen 7: Slim gebruik is gedeeld gebruik

Slim gebruik is gedeeld gebruik: dat is het antwoord op de druk op ruimte en voorzieningen in Gent. Dit gaat zowel over gedeeld gebruik binnen cultuur als over synergie met andere beleidsdomeinen.

Ruimte delen biedt niet alleen ruimte voor activiteiten die kampen met plaatsgebrek en werkt ook kostenbesparend, er zijn ook inhoudelijke voordelen aan verbonden: ruimte delen creëert plek voor experiment, draagt bij tot mede-eigenaarschap en draagt bij tot ontmoeting, samenwerking en kruisbestuiving in een superdiverse samenleving.

Het cultuurbeleid van de Stad stimuleert, faciliteert en responsabiliseert omtrent gedeeld ruimtegebruik, zowel binnen het cultuurveld alsook beleidsdomeinoverschrijdend.

Gedeeld gebruik werkt in twee richtingen: ruimte creëren voor cultureel gebruik in niet-dedicated culturele infrastructuur, maar ook andersom.

Bouwsteen 8: Waarden en randvoorwaarden: klimaat en toegankelijkheid

Een beleid voor culturele infrastructuur moet permanent afgetoetst worden aan de volgende waarden als uitgangspunten: duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke en maatschappelijke draagkracht. Dit zowel op de korte als op de lange termijn.

De Stad voldoet aan wettelijke verplichtingen en randvoorwaarden met betrekking tot (culturele) infrastructuur: toegankelijkheid, energiezuinigheid, veiligheid, geluidsisolatie.

De cultuursector kan ook een voortrekkersrol opnemen op het vlak van klimaatadaptatie en de transitie naar een duurzame samenleving, bijvoorbeeld via het stimuleren van gedeeld gebruik.

3.2.3 Strategische doelstellingen

Vervolgens worden bovenstaande acht visie-bouwstenen vertaald naar strategie, in eerste instantie door ze te koppelen aan vijf strategische doelstellingen omtrent culturele infrastructuur. Er zijn drie inhoudelijke infrastructuurdoelstellingen en twee doelstellingen met betrekking tot het beheer en de randvoorwaarden van de infrastructuur.

SD 1: Culturele functies

Om een solide basis te voorzien voor het culturele weefsel, neemt de Stad Gent initiatieven die ertoe bijdragen dat er voldoende ruimtes zijn voor een breed en divers scala aan culturele activiteiten.

- ▶ Als podium en presentatieplek omvat de Stad een divers scala aan locaties waar het mogelijk is om een divers cultureel aanbod (schaal, formats, disciplines...) te presenteren.
- ▶ Als creatieve ruimte, anker- en broedplaats voor een grote diversiteit aan kunstenaars, makers en creatieven, bevat de Stad een divers scala aan locaties gericht op artistiek en cultureel experiment, ontwikkeling en creatie.
- ▶ In een inclusieve cultuurstad zijn er verspreid over de Stad culturele infrastructuren als plek voor ontmoeting en persoonlijke ontplooiing.

SD 2: Spreiding en differentiatie

Om voor de gehele bevolking cultuur bereikbaar en toegankelijk te maken, zijn de ruimtes geschikt voor culturele activiteiten gespreid over het gehele Gentse grondgebied (op een veilige en aangename manier bereikbaar, binnen een loop/fietsafstand van 15 minuten).

De Stad Gent differentieert het aanbod aan culturele infrastructuur en uitrustingsniveau i.f.v. haar visie op de spreiding van functies over het grondgebied, mede inspeland op de noden bij de bevolking en met oog voor het onderscheid tussen infrastructuur van lokaal, bovenlokaal of landelijk belang.

SD 3: Tijdelijke invullingen

De Stad Gent stimuleert en faciliteert ruimte voor tijdelijke invullingen, om zo het ruimtegebruik te optimaliseren, gedeeld gebruik te stimuleren en innovatie en experiment op het vlak van culturele werkingen mogelijk te maken. Tevens leveren tijdelijke invullingen een bijdrage aan stadsontwikkeling.

SD 4: Gedeeld gebruik

Met oog op optimaal ruimtegebruik en omwille van inhoudelijke meerwaarde op diverse vlakken, stimuleert en faciliteert de Stad Gent het gedeeld gebruik van infrastructuur, zowel binnen als buiten het cultuurveld.

SD 5: Klimaat en toegankelijkheid

De Stad Gent zet culturele infrastructuur actief in voor de klimaattransitie. Hierbij streeft de Stad ernaar de CO₂-uitstoot van het eigen patrimonium tegen 2030 terug te dringen met 40% en exploreert ze de mogelijke hefboomrol voor de culturele infrastructuur.

De Stad Gent streeft naar integrale toegankelijkheid van het stedelijke (culturele) patrimonium.

Onderstaande figuur geeft aan op welke manier de strategische doelstellingen bijdragen aan het realiseren van de visie omtrent culturele infrastructuur:

Strategische Matrix Culturele Infrastructuur Gent	Inhoudelijke infrastructuurdoelstellingen					Doelstellingen mbt randvoorwaarden, beheer, onderhoud	
	SD 1: Culturele functies			SD 2: Spreiding en differentiatie	SD 3: Tijdelijke invullingen	SD 4: Gedeeld gebruik	SD 5: Klimaat en toegankelijkheid
	Presentatie	Experiment en ontwikkeling	Ontmoeting en ontplooiing				
Bouwsteen 1: Culturele infrastructuur als motor voor een leefbare stad			x	x	x		
Bouwsteen 2: Nabijheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid			x	x			
Bouwsteen 3: Gent als creatieve ruimte voor ontwikkeling, presentatie en ontmoeting	x	x	x		x	x	
Bouwsteen 4: Diversiteit mbt aanbod, makers en publiek	x	x	x	x	x	x	x
Bouwsteen 5: Landelijke en internationale positionering	x	x					
Bouwsteen 6: Solide basisinfrastructuur en tijdelijke impulsen					x		
Bouwsteen 7: Slim gebruik is gedeeld ruimtegebruik	x	x	x	x	x	x	x
Bouwsteen 8: Waarden en randvoorwaarden					x		x

Figuur 2. Strategische matrix culturele infrastructuur Gent

4 / Kloofanalyse: van strategie naar actie

In dit hoofdstuk confronteren we de vijf strategische doelstellingen met de noden op het terrein, de mapping van infrastructuur, huidige beleidsinstrumenten en de strategie van vergelijkbare steden in het buitenland.

Het Strategisch Kader bestaat uit bovenstaande acht bouwstenen en vijf strategische doelstellingen omtrent culturele infrastructuur. Bij het verder concretiseren van de stedelijke strategie op deze vlakken, is het nodig om in te spelen op bestaande lacunes, de rol van de stedelijke overheid preciezer te benoemen om die lacunes op te vullen en te vertalen naar een concreet instrumentarium. Het onderzoek van IDEA Consult reikt hiervoor handvatten aan door middel van een kloofanalyse. Het strategisch kader wordt hierbij geconfronteerd met:

- ▶ De analyse van de ruimtenoden en -verlangens binnen de sector, om lacunes en prioritaire noden te benoemen en zichtbaar te maken
- ▶ Een mapping van de huidige situatie op vlak van culturele infrastructuur, die licht werpt op bestaande infrastructuur die feitelijk gebruikt wordt voor culturele functies, de manier waarop die gespreid is over het Gentse grondgebied.
- ▶ Een screening van huidige beleidsinstrumenten.
- ▶ Inzichten uit een benchmarking met vergelijkbare steden in het buitenland (Amsterdam, Utrecht, Aarhus), die ervaringen kunnen aanreiken voor wat betreft een strategie voor culturele infrastructuur

Strategische doelstellingen	Infrastructuurnoden en verlangens	Feitelijke mapping	Huidige beleidsinitiatieven	Internationale benchmarking	Concretisering + operationalisering
SD 1: Culturele functies: presentatie en ontwikkeling					Strategie omtrent de spreiding van culturele functies over het gehele Gentse grondgebied
SD 2: Spreiding en differentiatie					
SD 3: Tijdelijke invullingen					Strategie omtrent tijdelijke invullingen voor cultuur
SD 4: Gedeeld gebruik					Strategie omtrent gedeeld gebruik van culturele infrastructuur
SD 5: Waarden en randvoorwaarden					Strategie omtrent toegankelijkheid en ecologische duurzaamheid

Figuur 3 Analytisch kader kloofanalyse

Van strategie naar actie

Op basis van de elementen in de kloofanalyse wordt voor elke strategische doelstelling een richting/vervolgstappen aangegeven voor concretisering en operationalisering van een meer specifieke strategie omtrent deze 5 doelstellingen. Het basisrapport bevat een synthese van de resultaten van de kloofanalyse, opgebouwd aan de hand van de vijf strategische doelstellingen. Voor de gedetailleerde deelanalyses – de mapping van culturele infrastructuren in Gent, de internationale benchmarking, een overzicht van huidige beleidsinitiatieven – verwijzen we naar de bijlagen.

4.1. Strategische doelstelling 1: culturele functies, met focus op ontwikkeling en presentatie

Omschrijving strategische doelstelling

Om een solide basis te voorzien voor het culturele weefsel, neemt de Stad Gent initiatieven die ertoe bijdragen dat er voldoende ruimtes zijn voor een breed en divers scala aan culturele activiteiten.

- ▶ Als podium en presentatieplek omvat de Stad een divers scala aan locaties waar het mogelijk is om een divers cultureel aanbod (schaal, formats, disciplines...) te presenteren.
- ▶ Als creatieve ruimte, anker- en broedplaats voor een grote diversiteit aan kunstenaars, makers en creatieven, bevat de stad een divers scala aan locaties gericht op artistiek en cultureel experiment, ontwikkeling en creatie.
- ▶ Als inclusieve cultuurstad zijn er verspreid over de stad de Stad Gent culturele infrastructuren als plek voor ontmoeting en persoonlijke ontplooiing.

Infrastructuurnoden en -verlangens

Wat de huidige infrastructuurnoden betreft, doet zich binnen het cultuurveld – net zoals in andere sectoren – een sterke nood voor aan betaalbare ruimte. Vertaald naar cultuur, gaat het om een **nood aan betaalbare (fysieke) ruimte voor kunstenaars om te wonen en te werken, en voor cultuurorganisaties om de verschillende culturele functies te realiseren**. Gent is vandaag een sterke cultuurstad, met een divers en uitgebreid culturaanbod en een aantrekkelijke stad voor kunstenaars om zich te vestigen en hun praktijk te ontwikkelen. In toenemende mate zet de nood aan betaalbare ruimte die troef van Gent als cultuurstad onder druk. De vrees bestaat dat die druk leidt tot een 'brain drain', vooral bij jongere kunstenaars (in opleiding, of pas afgestudeerd), waarbij de vraag de voorbije tijd sterk toenam omwille van de groei van de opleidingen. Vooral bij jongeren (en in het bijzonder ook bij jongeren met een migratieachtergrond) doet zich een sterke vraag voor naar toegang tot bestaande infrastructuur, naar laagdrempelige plekken, naar 'fysieke' maar ook mentale ruimte.

Binnen die culturele functies zijn voor de sector de voornaamste aandachtspunten tweëërlei: enerzijds doet zich binnen het cultuurveld een sterke vraag voor naar ruimtes voor ontwikkeling, experiment en creatie, anderzijds naar ruimtes voor presentatie. In 2021 werden deze prioriteiten naar voor geschoven na een uitgebreide sectorconsultatie door het Gents Kunstenoverleg in het kader van de Gentse Landschapstekening Kunsten. Deze twee prioriteiten werden herbevestigd in het kader van het onderzoek naar Culturele Infrastructuur in Gent.

- ▶ Met betrekking tot de **nood aan fysieke ruimte voor ontwikkeling, experiment en creatie** wordt een grote nood gesignaleerd aan onbestemde ruimtes, laagdrempelige en niet-ingeulde plekken. Tijdelijke invullingen bieden soms mogelijkheden, maar tegelijk doet zich een nood voor aan permanente ruimtes voor creatie en ontwikkeling, die een langetermijnperspectief bieden aan artiesten (die zelf niet beschikken over culturele infrastructuur).
 - Sectorspecifiek is er binnen de beeldende-kunstsector een vraag om voldoende atelierruimte voor beeldende kunstenaars – de vraag is gesteld om een "transversaal werkruimtebeleid", i.e. een beleid dat vanuit verschillende beleidsdomeinen wordt ingevuld om ervoor te zorgen dat die ruimte beschikbaar komt, ondanks de toenemende ruimtedruk.
 - Binnen muziek manifesteert zich een vraag omtrent de beschikbaarheid, vindbaarheid en geografische spreiding van repetitieruimtes. We verwijzen naar het eindrapport omtrent *Repetieren in Gent* (2021)
 - Binnen de podiumkunsten doet zich een vraag voor naar repetitiezalen en afmonteerruimtes. In 2018 stelden de Gentse podiumhuizen deze nood aan de orde en bracht het Gents Zalenoverleg het

bestaande aanbod in kaart. De vindbaarheid en beschikbaarheid van deze plekken, in het bijzonder ook voor jongeren en niet-gesubsidieerde collectieven, blijft een aandachtspunt.

- ▶ Met betrekking tot de nood aan **ruimtes voor presentatie** zijn er specifieke noden binnen de verschillende deelsectoren. Gent is een sterke cultuurstad met een rijk en divers aanbod. Weliswaar is de vraag om culturele infrastructuur altijd groter dan het aanbod. Vele issues hebben niet zozeer te maken met een gebrek aan fysieke infrastructuur, maar eerder met het gebruik van die infrastructuur en de programmatorische keuzes.
 - Bij muziek bijvoorbeeld: Gent heeft vergeleken met andere steden in Vlaanderen een zeer sterk muziekaanbod, maar tegelijk blijft de vraag groot naar speelkansen in de (eigen) stad.
 - Binnen de podiumkunsten wordt het ontbreken van een klassiek 'cultuurcentrum' – of een netwerk van cultuurcentra met een brede programmering – aangehaald om aan te geven dat er in Gent geen doorsnede van het in Vlaanderen geproduceerde werk te zien is. Binnen de Gentse podiumkunstensector zijn er diverse initiatieven en samenwerkingsverbanden om deze lacune op te vullen (Minardschouwburg, De Expeditie,...)
 - De recurrente vraag om een "grote podiumzaal" in Gent heeft te maken met een lacune op het vlak van specifieke culturele infrastructuur: een podium met voldoende groot podium om grotere producties op het vlak van hedendaagse podiumkunsten en muziek (theater, dans, muziektheater en opera) te kunnen plaatsen – in een zaal met een voldoende grote publiekscapaciteit om de programmering niet té verlieslatend te maken.
 - Binnen de beeldende kunst is er tekort gesitueerd aan alternatieve, non-profit ruimtes "tussen de galerie en het museum".
 - Binnen de amateurkunsten is er vooral nood aan toegankelijke plekken: technische vereisten zijn hier ondergeschikt aan de toegankelijkheid en bereikbaarheid van de plekken.

Mapping van de huidige situatie

De mapping van IDEA Consult omtrent de culturele infrastructuur in Gent leverde de volgende inzichten op die relevant zijn voor de ambitie om voldoende ruimte te hebben voor de verschillende culturele functies in Gent, in het bijzonder de nood aan ruimte voor creatie, experiment en ontwikkeling enerzijds en presentatiemogelijkheden anderzijds.

- ▶ Een groot deel van de culturele infrastructuur zet vooral in op ontmoeting en gemeenschapsfuncties (zeker die buiten de binnenstad).
- ▶ Voor de presentatiefunctie – concerten, theater- en dansvoorstellingen, filmvertoningen en tentoonstellingen – zien we een sterk aanbod aan activiteiten geconcentreerd in de binnenstad:
 - Een zeer sterk muziekaanbod in Gent;
 - Een betere spreiding over Gent van theater en tentoonstellingen (75% of minder van de activiteiten vindt plaats in de binnenstad);
 - Bij dans, concerten en film zien we een sterkere concentratie van de activiteiten in de binnenstad (meer dan 75%);
 - 71% van de presentatie-infrastructuur combineert verschillende disciplines (en werkt dus multidisciplinair).
- ▶ Ruimtes voor ontwikkeling en creatie:

- Het grootst en best gespreid aanbod aan infrastructuren gebruikt voor ontwikkeling en creatie zien we binnen de podiumkunsten.
- Plekken voor de creatie en ontwikkeling van muziek en beeldende kunst verschijnen minder in de inventaris: repeteren en creëren gebeurt immers vaak thuis, en die plekken zitten niet in de database.

Huidige beleidsinitiatieven en -instrumenten

Het huidige cultuurbeleid (Beleidsnota Cultuur 2020-2025) zet in op "infrastructuur als solide basis" voor een sterk cultureel weefsel, waarbij het ontwikkelen van Gent als "inclusieve cultuurstad" en als "broedplaats en ondersteuningsnet voor kunstenaars en creatievelingen voornaamste invalshoeken zijn.

▶ Investeringsen

- Deze beleidsdoelstelling leidt tot investeringen, waarbij de link met culturele functies (ontwikkeling/ creatie, presentatie) eerder impliciet blijven.
- De grote werven m.b.t. infrastructuur in eigendom van de Stad: Opera, Materniteit Bijlokesite, STAM, Design museum, Wintercircus, Belfort, Gravensteen, wijkbibliotheken.
- Investeringsubsidies: om de ruggengraat van de Gentse kunsten- en cultuursector ook infrastructureel te verstevigen, wordt verder geïnvesteerd in een aantal belangrijke gebouwen – die niet in eigendom zijn van de stad.
 - Beeldende kunsten: Nucleo, Caermersklooster (Kunsthof Gent)
 - Podiumkunsten: Capitole, Vooruit, NT Gent, Minardschouwburg, Scala, Kopergietery, De Expeditie
 - Muziek: Muziekcentrum De Bijloke
 - Socio-cultureel: De Kazematten
- Historische Huizen Gent staat in voor de ontsluiting van 7 stedelijke monumenten: Gravensteen, Belfort, Sint-Pietersabdij, Sint-Baafsabdij, Hotel d'Hane Steenhuyse, Huis Arnold Vander Haeghen en Stadhuis

▶ Matchmaking

- Uit de Beleidsnota Cultuur blijkt dat er vandaag al aandacht besteed wordt aan de matchmaking tussen vraag en aanbod op vlak van infrastructuur, zowel via Cultuurcentrum Gent, het Zalenoverleg als het systeem van stadsdagen. De laatste twee initiatieven zijn enkel gericht op presentatie van podiumactiviteiten en muziek.
- De dienstverlening van Cultuur Gent gaat breder. Via de Zalenzoeker worden 82 infrastructuren ontsloten, ook in beheer van derden. Ook hier ligt de klemtoon op de presentatiefunctie voor podium en muziek. Zoekopdrachten naar repetitieruimtes of tentoonstellingsruimtes leveren weinig bruikbare resultaten op, omdat de relevante parameters ontbreken in de dataset.

▶ Stedelijk patrimonium ter beschikking stellen

- De Stad Gent stelt heel wat ruimtes open voor socio-culturele verenigingen via Cultuur Gent, Zalen. Door het ter beschikking stellen van zalen zorgt Cultuur Gent voor logistieke steun aan artiesten en verenigingen. 29 zalen in eigen patrimonium kunnen aan voordelige tarieven gehuurd worden voor een theatervoorstelling of concert, een tentoonstelling, een vergadering, workshop of lezing. De Stad wil in de toekomst nog meer bestaande stedelijke infrastructuur in de diverse wijken maximaal openstellen voor buurtactiviteiten.

Inzichten uit internationale benchmarking

Uit de vergelijking met het culturele-infrastructuurbeleid in Amsterdam, Utrecht en Aarhus distilleren we de volgende leerpunten, die inzichtelijk zijn voor verdere operationalisering van het stedelijk beleid omtrent de culturele functies in een stad die kampt met een sterke druk op ruimte, zowel met betrekking tot de beleidsvisie, de rol van de stad binnen de infrastructuurstrategie en het beleidsinstrumentarium dat wordt ingezet.

► **Beleidsvisie**

- De cultuursector is een "ecosysteem", bestaande uit verschillende functies die elkaar nodig hebben. Presentatie en creatie hebben elkaar nodig. Een cultuurstad / creatieve stad kan niet zonder kunstenaars. Zonder betaalbare werk- én woonruimte bloedt de culturele en creatieve sector dood. Culturele infrastructuur kan deze functies met elkaar verbinden en ze versterken.
- Het is belangrijk om een dynamische mapping te hebben van het veld met oog voor verschillende types actoren: grote culturele instituten, individuele kunstenaars, lokale culturele initiatieven, "groeilagen" van waaruit toptalent kan groeien, ...

► **Rol van de stad**

- Regie: mapping van het ecosysteem en de noden.
- Investeren in de benodigde infrastructuur, hetzij zelf of via derden.
- Faciliteren en matchmaking: de dialoog aangaan of faciliteren met verschillende partijen, van kunstenaars en culturele organisaties tot intermediaire organisaties, andere beleidsdomeinen en projectontwikkelaars.

► **Instrumenten**

- Gronden en panden in eigendom: zelf investeren in culturele infrastructuur en/of in gronden, het beheer en de betaalbare verhuring, met compensatie voor de "onrendabele top" (het stuk van de huur dat de actoren niet zelf kunnen terugverdienen via hun exploitatie), werk- én woonruimte, ...
- Borgstelling of cultuurleningen voor investeringen in infrastructuur aanbieden, faciliteren of sensibiliseren rond de mogelijkheden.
- Een fonds of investeringsbudget en een investeringsplan voor de realisatie van creatieve werkplekken, gebaseerd op de beoogde omvang en een typologie met verschillende prijsklassen en afwerkingsgraden. Bepaling van de "ijzeren voorraad" en het beoogde groeiritme, rekening houdend met zowel permanente als tijdelijke invullingen.
- Investeren in intermediaire organisatie(s)
 - voor verwerving van gronden en panden,
 - voor gebruiksklaar maken, beheer, ...
 - voor advies en begeleiding van infrastructuurbeheerders rond opstart en exploitatie
 - bepaling wie gebruik kan (blijven) maken van welke infrastructuur (bv. voor broedplaatsen)
- Financiële steun aan culturele actoren voor verwerving van gronden en panden, voor renovatie, voor huur, voor beheer, voor advies en dienstverlening, ...
- Open calls voor de ontwikkeling en exploitatie van nieuwe sites.
- Juridische kaders: ter ondersteuning van de beleidsvisie, bv. voor broedplaatsen als specifieke bestemming in een plan van aanleg, ...

Culturele functies: van strategie naar actie

De Stad Gent kan deze SD verder operationaliseren door het Strategisch Kader te verankeren binnen de bredere culturele strategie (voorbereiding beleidsnota volgende legislatuur en bidbook Gent 2030) en de (huidige en toekomstige) inzet van het eigen patrimonium en investeringen ook af te toetsen aan en te expliciteren middels de inhoudelijke doelstellingen.

- ▶ Verankering Strategisch Kader voor Culturele Infrastructuur binnen bredere culturele strategie
 - Ontwikkeling bidbook Gent 2030: missie, visie en doelstellingenkader omtrent culturele infrastructuur meenemen binnen culturele langetermijnstrategie en ontwikkeling programma.
 - Culturele-infrastructuurstrategie expliciteren en implementeren binnen de bredere culturele strategie en stedelijk beleid
 - Volgende Beleidsnota Cultuur expliciteert strategie culturele infrastructuur binnen het kader van de bredere culturele strategie en breder stedelijk beleid.
 - Visie, ambities, en prioriteiten expliciteren en vertalen op vlak van culturele infrastructuur vertalen naar meerjarig investeringsplan.
 - Transparant en gericht inzetten van eigen patrimonium (concessies, erfpacht, zaalverhuur), in functie van visie en prioriteiten met betrekking tot culturele infrastructuur.
- ▶ Matching huidige inzet van middelen (investeringsubsidies, patrimonium beheerd door de stad) aan strategisch kader.
 - Lopende investeringen en exploitatiesubsidies: inhoudelijk matchen aan strategisch kader en evaluatie regelgeving.
 - Inzet patrimonium (concessies, zaalhuur, erfpacht): inhoudelijk matchen aan strategisch kader en evaluatie huidige regelgeving.

4.2. Strategische doelstelling 2: de spreiding van culturele infrastructuur

Omschrijving strategische doelstelling

- ▶ Om voor de gehele bevolking cultuur bereikbaar en toegankelijk te maken, zijn de ruimtes geschikt voor culturele activiteiten gespreid over het gehele Gentse grondgebied (op een veilige en aangename manier bereikbaar, binnen een loop/fietsafstand van 15 minuten).
- ▶ De Stad Gent differentieert het aanbod aan culturele infrastructuur en uitrustingsniveau i.f.v. haar visie op de spreiding van functies over het grondgebied, mede inspeland op de noden bij de bevolking en met oog voor het onderscheid tussen infrastructuur van lokaal, bovenlokaal of landelijk belang.

Infrastructuurnoden en -verlangens

De hierboven omschreven druk om fysieke ruimte en culturele infrastructuur speelt zich vooral af in de binnenstad. Buiten het centrum is er nog wel ruimte en culturele infrastructuur voorhanden.

- ▶ Vanuit het perspectief van het cultuurveld constateren we – in het licht van die druk op ruimte in de binnenstad – een **toenemende interesse in de ontwikkeling van een spreidingsstrategie** (“stretching the city”), o.a. in de Landschapstekening Kunsten en in het kader van de kandidatuur van Gent als Europese Culturele Hoofdstad 2030, die ‘slim’ differentieert naargelang van functies, disciplines, bereik, omgevingsfactoren...

- ▶ Maar tegelijk zijn er **fysieke en mentale drempels om die ruimte aan te boren**: de mogelijkheden zijn niet of te weinig gekend, naast drempels op het vlak van toegankelijkheid, uitrusting,... Mobiliteit en toegankelijkheid wordt gezien als een belangrijke randvoorwaarde. Om de beschikbare ruimte binnen het gehele grondgebied van Gent aan te boren, is er naast de uitrusting en de bereikbaarheid allicht ook een bredere mindshift nodig binnen de sector.
- ▶ Bij de vraag naar een optimale spreiding van cultuurfuncties, om Gent verder te ontwikkelen als een inclusieve cultuurstad, is het belangrijk ook de **noden van de bevolking** mee te nemen. De uiteenlopende noden in verschillende wijken en deelgemeenten binnen Gent zijn echter nog niet in kaart gebracht. Cultuurraad Gent ontwikkelde een pilot om binnen twee wijken (Nieuw Gent, Zwijnaarde) infrastructuurbehoeften in kaart te brengen (echter zonder specifieke focus op culturele infrastructuur). Naast de behoeften van de bevolking op het vlak van (culturele) infrastructuur, is het ook belangrijk om oog te hebben voor de inbedding in buurten en wijken, het draagvlak en mogelijke besognes op vlak van overlast en hinder.

Mapping van de huidige situatie

De mapping van IDEA Consult omtrent de culturele infrastructuur in Gent leverde de volgende inzichten op die relevant zijn voor de spreiding van culturele infrastructuur in Gent.

- ▶ Cultureel aanbod en culturele infrastructuur zijn sterk **geconcentreerd in de binnenstad**.
 - De helft van de culturele infrastructuur (en $\frac{3}{4}$ van presentatie-activiteiten, zie boven) zijn gesitueerd in het programmagebied 'binnenstad en stationsomgeving'.
 - Hoe dichtbevolkter de wijk, hoe meer culturele voorzieningen er zijn.
 - Gespecialiseerde infrastructuur (monodisciplinair gebruik) vinden we eerder in de binnenstad.
 - Infrastructuren die inzetten op ontmoeting zijn het best gespreid over het gehele Gentse grondgebied.
- ▶ Er is een **goede spreiding van infrastructuren, vanuit het perspectief van de 15-minutenstad** (de ambitie om voorzieningen ter beschikking te hebben van de bevolking, op een afstand van maximum 15' stappen of fietsen).
 - Een groot deel van het grondgebied heeft culturele voorziening binnen 15' stappen. Enkel in de uitgestrekte deelgemeenten Zwijnaarde, Drongen en de Kanaalzone zijn er op dit vlak van hiaten.
 - Iedere Gentse bewoner heeft culturele voorzieningen binnen 15' fietsen.
- ▶ Wat betreft **de bereikbaarheid van infrastructuren** met openbaar vervoer constateert de mapping:
 - De culturele voorzieningen in de binnenstad zijn gelegen nabij tramhaltes, in de buitenwijken niet.
 - De culturele voorzieningen in de binnenstad zijn minder dicht gelegen bij treinstation.
- ▶ Wat betreft tevredenheid en cultuurparticipatie, constateren we in Gent een **hoge tevredenheid over culturele voorzieningen**, met de spreiding van culturele infrastructuur als factor:
 - In alle wijken in Gent is er een hoge tevredenheid m.b.t. culturele voorzieningen. In wijken met een hoog aantal culturele voorzieningen, is er de hoogste tevredenheid over culturele voorzieningen.
 - Er is een correlatie tussen cultuurparticipatie en de aanwezigheid van cultureel aanbod en voorzieningen: in de wijken met de meeste culturele infrastructuur is de tevredenheid over culturele voorzieningen het grootst.

Huidige beleidsinitiatieven en -instrumenten

Cultuur

Binnen een visie op Gent als 'inclusieve cultuurstad' wil het cultuurbeleid actief werk maken van spreiding van cultuur naar de wijken en deelgemeenten, van culturele wijkontwikkeling en van het gebruiken van de publieke ruimte als manier om cultuur te spreiden. Daarbij is binnen het huidige beleidskader niet helemaal duidelijk welke functies, subsectoren, ... deel uitmaken van die visie en hoe die precies gespreid moeten worden. Socio-culturele activiteiten en bibliotheken worden expliciet genoemd, bij andere subsectoren is minder duidelijk of en hoe die in beeld komen wat betreft spreiding en wijkwerking. De focus lijkt impliciet sterk(er) te liggen op de presentatiefunctie dan op creatie.

- De stad ondersteunt diverse culturele organisaties die een actieve rol spelen in de spreiding en verbreding van het Gentse cultuuraanbod naar de wijken: onder meer De Koer (creatie- en ontmoetingsplek in de Brugsepoort), DAS Kunst (kunsteducatie in diverse wijken), Together We Stand (hiphop in de Rooigemwijk), Circusplaneet (circusactiviteiten in diverse wijken), ...
- De stad zet in op ondersteuning van de culturele wijkinfrastructuur. Gent investeert in de werking en programmering gericht op gemeenschapsvorming en sociale cohesie in de presentatieplekken in wijken en deelgemeenten (via convenanten). De wijkbibliotheken fungeren als laagdrempelige cultuurplekken voor uiteenlopende doelgroepen.
- De stad wil kunstenaars stimuleren de straten te gebruiken als speel- en creatieplek en tegelijk kunst buiten de muren van de musea brengen, zodat een veel breder publiek ermee in aanraking komt.

Breder stedelijk beleid

Uit de beleidsnota's Stedenbouw, Ruimtelijke planning en Wijkwerking blijkt een sterk gedeeld transversaal beleid rond geografische spreiding en wijkwerking, onder meer via:

- ▶ Ruimtelijke Planning en Stedenbouw. In principe zijn er heel wat aanknopingspunten/instrumenten binnen het bredere beleid rond ruimtelijke planning:
 - Structuurvisie - 2030 - Ruimte voor Gent.
 - Vertaling naar Geoloket - vijftienminutenwijk: een tool die voorzieningen oplist binnen wijken, ter info bij projectontwikkeling
 - Bouwblokvisie voor vergroenen en verweven: "In die dichtbevolkte wijken willen we meer groen, publieke ruimte en ruimte voor werkgelegenheid en voorzieningen creëren. Dit noemen we vergroenen en verweven, twee ruimtelijke ambities uit Ruimte voor Gent, de structuurvisie die de ruimtelijke toekomst van Gent uittekent."
 - De verwevingstoets is een set van verschillende vragen over kenmerken die relevant zijn voor verweving binnen een goed geordende leefbare stad: ruimtelijke, maar ook sociale en economische kenmerken.
 - Participatieve wijkstructuurschetsen vnl. voor de 20e-eeuwse gordel (o.a. Baarle, Campus UZ, Zwijnaarde, Moscou-Vogelhoek, St-Denijs-Westrem, Wondelgem, Oude Bareel St-Amandsberg),
 - Stadsvernieuwingsprojecten: wijk-voor-wijkaanpak in de 19e-eeuwse gordel (Muide-Meulestede, Nieuw Gent en Dampoort in uitvoering + opstart Bloemekenswijk, Brugse Poort en Sluizeken-Tolhuis-Ham).
 - Strategische gebiedsontwikkeling op siteniveau: Arsenaalsite Gentbrugge, Citadelpark, Overpoort, Bomastraat, Tondelier, Oude Dokken, Wintercircus en de Krook, Watersportbaan, omgeving St-Pietersstation, The Loop, ...
- ▶ Beleidsnota Facility Management

- De vastgoedscan is een instrument voor de opvolging wijkstructuurschetsen en stadsvernieuwingsprojecten.

Synergie met andere beleidsdomeinen

► Beleidsnota Wijkbeleid

- Sociale regisseurs en wijkregisseurs hebben de voorbije jaren een grote rol gespeeld in de Gentse wijken. Vanuit signalen uit de wijk zoeken sociale regisseurs hoe het samenleven in de wijken beter kan. Dat doen ze door de samenwerking tussen de diensten en organisaties in de wijk op elkaar af te stemmen en te versterken. Wijkregisseurs maken in elke wijk de verbinding tussen burger en het beleid, tussen leefwereld en systeemwereld. Zij werken aan alle thema's die betrekking hebben op het samenleven en maken participatie over het gebruik van de publieke ruimte mogelijk. Beide rollen zijn sterk met elkaar verweven en in de praktijk overlappen ze vaak. Om de impact van een regisseur eenduidiger en scherper te maken in de wijk, vormen sociale regisseurs en wijkregisseurs voortaan één team.

► Dienst Economie

- Voor het adviseren van ruimtelijke planningsprocessen en omgevingsvergunningsaanvragen beroept men zich op diverse kaderteksten, waaronder ook de bovenstaande visie voor wat betreft het daarin omschreven gebied. Voor wat betreft handel en horeca hanteert men een visietekst handel horeca 2030. Dit gebiedsdekkend kader biedt inspiratie voor de oefening rond culturele infrastructuur¹. Momenteel werkt men aan een update van deze tekst.

Inzichten uit internationale benchmarking

Uit de vergelijking met het culturele-infrastructuurbeleid in Amsterdam, Utrecht en Aarhus distilleren we de volgende leerpunten, die inzichtelijk zijn voor verdere operationalisering van het stedelijk beleid omtrent de spreiding van culturele infrastructuur.

► Beleidsvisie

- Geografische spreiding is een uitdaging, want kunstenaars en instellingen zitten vaak het liefst in het stadscentrum, waar alles dicht bij elkaar is.
- Om cultuurvoorzieningen goed te spreiden, is mobiliteit en functie een belangrijk uitgangspunt. Dit wordt gevat in het concept van de "10-minutenstad": wijkinfrastructuur op wandelafstand, stedelijke infrastructuur op fietsafstand, bovenlokale infrastructuur bij een belangrijk mobiliteitsknooppunt, creatieve werkruimte in clusters verspreid over het grondgebied en georganiseerd volgens een of meer hoofddisciplines, die bij voorkeur inspelen op de lokale context en noden.
- Cultuur is een motor voor stadsontwikkeling, zowel bij nieuwe stadswijken als bij "inbreiding". Een nieuwe cultuurvoorziening moet inspelen op de plaats waar ze gevestigd zal worden, en in dialoog met de buurtbewoners.
- Een vermenging van functies, zowel creatie als presentatie, zowel naar disciplines, en zowel cultureel als anderszins, kan bijdragen aan de lokale verankering en draagvlak en het gebruik en succes van sites.

► Rol van de stad

¹ Zie <https://stad.gent/sites/default/files/page/documents/Visienota%20Detailhandel%20en%20Horeca%202018-2023.pdf>

- Regie: ruimtelijke mapping en visie op de gewenste spreiding cf. de beleidsvisie (bv. concept van de 10-minutenstad).
- Investeren: meerjarig investeringsplan met heldere doelstellingen op vlak van beoogde m2, prioriteiten voor spreiding, ...
- Matchmaking: tussen sites en beheerders, tussen beheerders en gebruikers.

► Instrumenten

- Een ruimtelijke structuurvisie waarin ook de culturele functies hun plek hebben, zowel presentatie als creatie. Idealiter wordt de minimale aanwezigheid van deze functies vastgelegd in harde m2-normen in verhouding tot het aantal inwoners. Deze visie omvat zowel stadsuitbreiding als -inbreiding.
- Een nulmeting van het (stedelijk) cultureel vastgoed op vlak van omvang (aantal m2), typologie, spreiding, aanwezigheid van faciliteiten, kosten, inkomsten, het gebruik, tevredenheid, ... en een regelmatige opvolging hiervan, is een goed instrument om de impact van het beleid op het terrein te meten.
- Een digitale kaart met verschillende lagen is een goed instrument om spreiding in beeld te brengen en blinde vlekken en opportuniteiten te zoeken, maar toetsing aan de kennis en ervaring van mensen is wenselijk want er zijn altijd blinde vlekken en veel dynamiek op het terrein.
- Openbare aanbestedingen zijn een belangrijk instrument om invloed uit te oefenen op nieuwe ontwikkelingen. Cultuur en andere maatschappelijke doelen kunnen daarin opgenomen worden als een "harde eis" (bv. aantal m2 en maximumprijs voor atelierruimte of betaalbare woon-werkruimte als deel van de opdracht), maar niet alle maatschappelijke doelen kunnen een plaats vinden in alle projecten, want dan wordt het onrendabel voor de ontwikkelaars. Daarom worden diverse maatschappelijke noden het best gekaderd binnen een ruimtelijke structuurvisie. Van belang is om ervoor te zorgen dat er harde eisen zijn voor een gelijk speelveld tussen de ontwikkelaars (aantal m2, maximale verhuurprijzen, ...), en dat intenties ook uitgevoerd worden (bv. via opvragen van intentieverklaringen van partners, concrete uitvoeringsplannen, ...). In beoordelingscommissies voor tenders is ook het beleidsdomein cultuur vertegenwoordigd.
- Erfpachtovereenkomsten voor gronden, in combinatie met gemeentelijk voorkeurecht, zorgen ervoor dat in Nederland de overheid invloed kan uitoefenen op de bestemming (ook bij projectontwikkelaars). In België is dit minder gangbaar, maar er zijn andere mogelijkheden zoals via Ruimtelijke Uitvoeringsplannen.

Spreiding: van strategie naar actie

De Stad Gent kan om te beginnen deze SD realiseren door cultuur sterker te verankeren in stadsontwikkelingsprojecten. Dat kan door dit onderzoek (het Strategisch kader, de mapping en de kloofanalyse) door te vertalen en verfijnen tot een inhoudelijke, gebiedsdekkende visie omtrent de spreiding van culturele functies, waarbij naast stadsbrede sectorale noden ook de noden van de bevolking beter worden gecapteerd en vertaald naar harde m2-normen, die kunnen meegenomen worden bij Ruimtelijke Uitvoeringsplannen, stadsontwikkelingsprojecten en tools voor projectontwikkelaars. Het concept van Gent2030 ('vrijplaatsen') biedt verder mogelijkheden om stadsbreed experimenten op te zetten omtrent nieuwsoortige plekken voor creatie, ontwikkeling, presentatie en ontmoeting.

- Als overheid kan de Stad invloed uitoefenen op bestemming, bv. bij opmaak van RUP's ruimte planologisch bestemmen voor ontwikkeling, creatie en presentatie als specifieke bestemming ...). Hierbinnen kunnen culturele functies meer aandacht krijgen, wanneer ze onderbouwd worden door de visie/strategie mbt de

spreiding van culturele functies, de feitelijke situatie op vlak van culturele infrastructuur en (lokale/stadsbrede noden).

- ▶ Doorvertalen, verfijnen en valideren van strategisch kader tot een stadsbrede visie m.b.t. de ruimte voor cultuur in Gent als hefboom voor een sterke verankering van cultuur binnen stadsontwikkeling.
 - De visie is opgebouwd rond volgende elementen: explicitering van de meerwaarde van culturele infrastructuur voor de stad; een combinatie van lokale, stedelijke en bovenlokale perspectieven; een evenwichtige spreiding en inbedding van functies die vertrekt vanuit de stadsbrede noden binnen het cultuurveld met uitspraak over wat waar ingebed kan/moet worden met aandacht voor de concurrentie tussen bepaalde stadsdelen; inzetten op dynamische plaatsen: tijdelijke invullingen die meegroeien met de wijk en binnen de permanente infrastructuur ook flexibele ruimte voorzien voor nieuwe initiatieven; ook aandacht hebben voor de buitenruimte als onderdeel van (gedeelde) culturele infrastructuur. In de box onderaan geven we een aantal principes mee voor de spreiding van functies, rekening houdend met de visie in het Strategisch kader en omgevingsfactoren.
 - Een stadsbrede visie op culturele infrastructuur wordt best doorvertaald in harde kwantitatieve normen om de doelstellingen te kunnen bereiken in het licht van de grote druk op de ruimte. Deze normen dienen te vertrekken vanuit de maatschappelijke meerwaarde van een goede spreiding van culturele infrastructuur. Idealiter wordt de minimale aanwezigheid van deze functies vastgelegd in harde m2-normen in verhouding tot het aantal inwoners.
 - Cultuur als pilot voor verdere ontwikkeling Geoloket 15' (tool voor projectontwikkelaars) i.s.m. Dienst Stedenbouw en Ruimtelijke planning.
- ▶ Bij stadsvernieuwingsprojecten is er nood aan een brede bevraging voor het goed capteren van de lokale en stadsbrede cultuurnoden, met bevragingsmethodieken afgestemd op de verschillende bevolkingsgroepen. Ook de lokale terreinkennis dient aangesproken te worden, bv. van de wijkwerkers.
 - Een heropstart van cultuurplatformen dient overwogen te worden voor het permanent detecteren van de lokale cultuurnoden, het verbinden van mensen en inzetten op permanente dialoog.
 - Naast lokale noden ook bovenlokale, stedelijke noden meenemen (via inventaris IDEA, terreinkennis GKO, Nucleo,...)
- ▶ Empirische basis uitbouwen: nulmeting en monitoring van culturele infrastructuur.
 - Nulmeting van het (stedelijk) cultureel vastgoed op vlak van omvang (aantal m2), typologie, spreiding, aanwezigheid van faciliteiten, kosten, inkomsten, het gebruik, tevredenheid, ...
 - Regelmatige opvolging hiervan, als instrument om de impact van het beleid op het terrein te meten.

Principes en uitgangspunten bij de spreiding van culturele infrastructuur in Gent

Op basis van de resultaten van dit onderzoekstraject schuiven we een aantal mogelijke uitgangspunten en principes naar voor wat betreft de spreiding van culturele functies over het grondgebied van de Stad Gent.

- ▶ Vertrekken van bredere stedelijke ruimtevisie (bv. knooppunten als nieuwe stedelijke centra) en verfijnen m.b.t. culturele infrastructuur/functies
 - Bv. knooppunten binnen de Structuurvisie als nieuwe stedelijke centra
 - Oog hebben voor de rand net buiten het centrum,...
- ▶ Gedifferentieerde spreiding van functies en disciplines:

- De sterkere spreiding van vooral activiteiten met lokaal bereik (ontmoetingsfunctie, actieve kunstparticipatie in de vrije tijd (nabijheid), educatieve activiteiten
- Depots in de deelgemeenten
- Creatie- en ontwikkelingsgerichte functie zowel in centrum als deelgemeenten
- Buiten centrum wordt discipline- en domeinoverschrijdend werken belangrijker
- Oog voor permanente infrastructuur, dynamische plekken die kunnen meegroeien, tijdelijke invullingen, spontane initiatieven en publieke en semipublieke ruimte.
- Differentiatie spreiding volgens geografisch bereik
 - Lokaal basisaanbod (al dan niet genre- of domeinspecifiek; ontmoeting, educatie en presentatie, mogelijk ook creatie) in functie van lokale noden
 - Voorzieningen met stedelijk bereik: presentatie en/of andere functies, in centrum + binnenstedelijke mobiliteitsknooppunten in functie van stedelijke noden
 - Voorzieningen met bovenstedelijk bereik: presentatie en/of andere functies, in centrum + bovenstedelijke mobiliteitsknooppunten in functie van bovenlokale noden en de ambities van de Stad als centrum met een regionale, landelijke en internationale uitstraling
- Mobiliteit is steeds een aandachtspunt, gedifferentieerd naargelang van bereik en functie
 - Bij presentatie bereikbaarheid, depotfunctie: aandacht voor laden/lossen/parkeren....
 - Bij presentatie bovenlokaal bereik rekening houden met mobiliteit/bereikbaarheid via openbaar vervoer, bij lokaal bereik vooral wandel- en fietsinfrastructuur,... Telkens nabij parkeergelegenheid voor mensen met een beperking...

- ▶ Een verder ontwikkeld spreidingsbeleid omtrent culturele infrastructuur in Gent is een adequaat antwoord op de druk op ruimte. Om te **werken aan een mindshift** binnen de sector en de manier waarop mensen – zowel inwoners als bezoekers – naar de stad kijken, is er nood aan een transformatie **op de langere termijn**. Het kader van de Europese Culturele Hoofdsteden biedt hiervoor aanknopingspunten. Het concept voor **Gent2030** ziet alvast “Stretching the City” als een gewenste transformatie op de langere termijn.

4.3. Strategische doelstelling 3: tijdelijke invullingen

Omschrijving strategische doelstelling

De Stad Gent stimuleert en faciliteert ruimte voor tijdelijke invullingen, om zo het ruimtegebruik te optimaliseren, gedeeld gebruik te stimuleren en innovatie en experiment op het vlak van culturele werkingen mogelijk te maken. Tevens leveren tijdelijke invullingen een bijdrage aan stadsontwikkeling.

Infrastructuurnoden en -verlangens

Tijdelijke invullingen zijn belangrijk voor cultuur in Gent. Gent vervulde en vervult een pioniersrol op dit vlak en zowel vanuit de sector als vanuit het stedelijk overheidsbeleid zijn er op dit vlak heel wat ervaringen, expertise én leerpunten. De vele grassroots culturele initiatieven manifesteren zich vaak binnen tijdelijke werkingen en plekken. Mede gevoed door die humuslaag startte de Stad Gent in 2007 met de ontwikkeling van beleid voor leegstaande plekken; in 2014 werd een Fonds Tijdelijke Invullingen opgestart en Gent was ook de lead partner in een Europees netwerk, REFILL.

Om dit beleid te voeden, formuleerde de Gentse Cultuurraad in een spontaan advies omtrent tijdelijke invullingen. Hierbij werd het belang van tijdelijke invullingen onderstreept omwille van de leerkansen, als springplank, de incubatorrol zowel vanuit het perspectief van culturele ontwikkeling, als stadsontwikkeling: "De toekomst van een bruisende cultuur ligt in wat borrelt, bruist en spontaan ontstaat aan de basis. Tijdelijke invullingen bieden een 'witruimte' om te experimenteren en waar kleine initiatieven volop kunnen bloeien, mits de juiste context en ondersteuning. Tijdelijke invullingen kunnen dus een hefboom zijn voor culturele ontwikkeling." (Cultuurraad)

"Om dat mogelijk te maken, is het nu, in 2021, het uitgelezen moment om werk te maken van een strategische visie op tijdelijke invullingen als culturele spelers. Met dit advies willen we daartoe een aanzet geven." Vervolgens zoomt de adviesnota in op volgende elementen:

- ▶ Algemene strategische aanbevelingen voor een beleid rond tijdelijke invullingen: ontwikkel op korte termijn een beleidsvisie rond culturele tijdelijke invullingen, voorzie permanent witruimte, streef naar lange duur, garandeer autonomie en vermijd instrumentalisering, erken vrijwillig engagement en vermijd financiële drempels, heb ook oog voor andere initiatieven dan de eigen stedelijke, voorzie middelen om tijdelijke invullingen blijvend mogelijk te maken (ook in de kernstad).
- ▶ Opstartfase: zorg voor creatieve vrijheid van de invullers van bij de opstart, vermijd gedwongen samenwerkingsverbanden in kleinere locaties, hou rekening met de verschillende ruimtelijke noden (creatie, presentatie, conversatie) van culturele actoren in verschillende disciplines, haal inspiratie bij ondersteuningsinitiatieven voor startende ondernemers die laagdrempelige tijdelijke ruimte kunnen vinden om te experimenteren en hun ideeën te testen bij een publiek.
- ▶ Ondersteuning en begeleiding: waardering voor de al bestaande ondersteuning en begeleiding via verschillende stadsdiensten en andere openbare diensten (creëert een veilige setting voor jonge starters), voorzie een zachte vorm van begeleiding onder vorm van een 'backing artist'-formule, stimuleer en faciliteer een lerend netwerk voor tijdelijke invullers, heb ook aandacht voor erfgoedwaarden en de buurt in relatie tot de nieuwe ingebruikname.
- ▶ Verduurzaming en impact meten: faciliteer/organiseer onderzoek naar de huidige staat en de impact op lange termijn van het beleid rond tijdelijke invullingen en dit op verschillende vlakken en met een apart luik voor het aspect 'cultuur'.
- ▶ Tijdens een sessie die in samenwerking met de Cultuurraad werd georganiseerd, kwam het signaal dat een atelier via Nucleo voor veel jonge mensen veel te duur is.

- ▶ Het belang van 'tijdelijke invullingen' voor cultuur in brede zin werd ook nog door andere gesprekspartners vermeld. Zo bijvoorbeeld stelt de nightlifecoach dat 'onontgonnen ruwe en unieke plekken zoals bv. de Arsenaalsite als een opportuniteit worden gezien om nightlife in tijdelijke gebruik te combineren met respectievelijk sport en cultuur. Nog een andere gesprekspartner ziet deze Arsenaalsite als een ruimtelijke metafoor voor 2030: een nieuwe plek, niet in de kernstad, niet top down, waar je de deuren wijd kunt open zetten.
- ▶ Gesprekspartners uit architectuurmiddens wijzen op het per definitie imperfecte karakter van een stad en de typische Gentse stadsstructuur die eigenlijk geen structuur is maar een 'set van scherven' met tal van tussenruimten die frictie oproepen en tegelijk ook kansen bieden. De stad moet actief plaats maken voor 'vrijplaatsen' in de stad.

Volgende aandachtspunten en cruciale succesvoorwaarden omtrent tijdelijke invullingen werden meegegeven in de Gentse Landschapstekening kunsten:

- ▶ Partners betrekken uit verschillende sectoren.
- ▶ Lage instapdrempel voorzien voor kleine organisaties en individuele artiesten.
- ▶ Ruimte voor kunstenaars om in alle vrijheid / autonomie te werken.
- ▶ Positieve sociale, maatschappelijke, buurtgerichte impact genereren (zonder kunst of kunstenaars te gaan instrumentaliseren, maar dit mede te laten ontstaan vanuit artistieke praktijken die zich hiertoe lenen).
- ▶ En... voldoende ruimte en tijd voorzien (binnen het tijdelijke karakter).

Hieraan koppelen we een aanvullende overwegingen gecapteerd tijdens het onderzoekstraject van IDEA Consult:

- ▶ De nood aan 'zachte' begeleiding van culturele initiatieven/starters
- ▶ Oog voor de geschiedenis van de plek en betrokkenheid van lokale gemeenschappen
- ▶ Impact meten en evalueren
- ▶ Culturele initiatieven hebben nood aan duurzaam perspectief (wat nadien?), hetgeen in spanning staat met het inherente en per definitie tijdelijke karakter van tijdelijke invullingen.

Mapping van de huidige situatie

Tijdelijke invullingen maken geen deel uit van de mapping van IDEA Consult van culturele infrastructuur in Gent. We verwijzen hiervoor naar de website van de Stad Gent (<https://stad.gent/nl/over-gent-en-het-stadsbestuur/inspraak-en-participatie/tijdelijke-invulling-van-terreinen-en-gebouwen>) en naar het spontaan advies van de Cultuurraad, dat een overzicht geeft van tijdelijke invullingen in Gent tussen 2007 en 2019, zowel diegene waarbij cultuur centraal staat als andere met een bredere focus, waarin kunst en cultuur "in functie van" worden meegenomen.

Huidige beleidsinitiatieven en -instrumenten

Belang van tijdelijke invullingen binnen het cultuurbeleid

- ▶ Met de zoektocht naar tussenruimte werd de voorbije jaren volop geëxperimenteerd met tijdelijke invullingsprojecten. Denk aan De Site, DOK, Meubelfabriek, In De Ruimte, Standaertsite, Kerk, NEST, Das KUNST,... Deze worden niet expliciet genoemd in de Beleidsnota Cultuur. Weliswaar heeft de Stad in de

praktijk haar steun getoond voor het verkennen van de mogelijkheden van tijdelijke invulling. Dat blijkt ook uit de ondersteuning van organisaties zoals Nucleo (beeldende kunsten).

- ▶ In de genoemde projecten gaat het zowel over tijdelijke invulling voor creatie als voor presentatie. De creatiefunctie komt meer expliciet in het vizier bij tijdelijke invullingen dan bij permanente of meer duurzame invullingen.
- ▶ Tussen 2015 en 2018 was Gent leadpartner van het URBACT project 'REFILL reuse of vacant spaces as driving force for innovation on local level'.

Breder ruimtelijk beleid

Uit de **transversale beleidsnota's** blijkt opnieuw een sterk gedragen en gedeelde visie op de meerwaarde van tijdelijke invullingen in het stedelijk beleid. Uit de verschillende beleidsnota's blijkt zowel de aandacht voor de meerwaarde van tijdelijke invullingen voor het vastgoed (tegengaan van leegstand en verloedering en onderzoeken van nieuwe functies) als voor de noden van de tijdelijke gebruikers: een plek bieden voor ongebreidelde creativiteit en experiment, en ook een budget en administratieve ondersteuning bij de ontwikkeling van tijdelijke invullingen.

- ▶ Tijdelijke invullingen zijn snelle, lichte interventies, relatief goedkoop, omkeerbaar en soms zelfs verplaatsbaar. Deze lichtheid laat toe een idee of concept op deugdelijkheid te testen: gedijt het hier? Beantwoordt het aan een nood in de buurt?
- ▶ De dynamiek van onderuit is cruciaal: het initiatief ligt in de eerste plaats bij de invullers. De stad ziet dat op die plaatsen vlot nieuwe netwerken ontstaan en er wordt makkelijk over de muurtjes van disciplines, sectoren of beleidsdomeinen heen gekeken. De stad wil bij tijdelijke invullingen vooral de ruimte geven aan invullers, maar moedigt daarbij zeker aan om ook met oplossingen voor stedelijke kwesties te experimenteren.
- ▶ Stadsvernieuwingsprojecten bieden de mogelijkheid om te experimenteren met vormen van tijdelijke invulling van braakliggende terreinen en leegstaande gebouwen: bv. Arsenaalsite Gentbrugge, Oude Dokken (Smoke&Dust, Bar Bricolage), ...
- ▶ Structuurvisie 2030 - Ruimte voor Gent wijst op het belang van 'witruimtes' en ruimtes voor experiment. De stad wil aandacht hebben voor de verfrissende creatieve oplossingen waarmee Gentenaren op de proppen komen. Via het faciliteren van tijdelijk gebruik wordt onderzoek gestimuleerd naar effectief hergebruik van gebouwen en sites. Facility management wil tijdelijk leegstaande panden op een maatschappelijk zinvolle manier inzetten, zowel tegen verloedering als om (wijk)organisaties de kans te geven zich te ontplooiën (cultuur, kunst, stadslabo's, sportclubs, pop-ups, ...). Leegstand wordt aangepakt samen met de Dienst Toezicht.
- ▶ Follow-up > matchmaking. De locatie van een tijdelijke invulling is per definitie eindig. Sommige invullers willen na de broedplaats hun werking verder laten groeien. Samen met de wijkregisseur en de Dienst Vastgoed kan de stad mee helpen zoeken naar geschikte plek. Tegelijk kan de stad mee nadenken hoe succesvolle elementen kunnen worden verdergezet. Vaak blijkt daarbij niet zozeer de fysieke plaats, maar wel het netwerk en de betrokkenheid van de invullers cruciaal.
- ▶ Met het Fonds Tijdelijke Invullingen moedigt de stad organisaties en bewoners aan om tijdelijk ongebruikte plekken in de stad, zoals braakliggende sites, verlaten gebouwen en pleinen, te benutten. Daarvoor wordt een bedrag van 300.000 euro per jaar vrijgemaakt door de Dienst Beleidsparticipatie. Criteria zijn beperkt en open, zodat een heel brede waaier aan activiteiten mogelijk wordt.

- ▶ Om een tijdelijke invulling gebruiksklaar te hebben, biedt de stad ondersteuning bij de administratieve doorlooptijd voor vergunningen, toelatingen en collegebeslissingen. Zo kunnen prille ideeën voluit groeien zonder zich vast te moeten rijden in de administratieve stappen die ook nodig zijn.
- ▶ Op basis van de lessen van het Burgerbudget, van tijdelijke invullers en commons roept de stad een administratieve incubator voor tijdelijke invullingen in het leven. Daarmee biedt de stad aan startende projecten een veilige plaats aan om te groeien. Parallel aan sommige economische initiatieven zorgen we ervoor dat beginnende projecten terecht kunnen binnen een vzw-structuur, die de rechtspersoonlijkheid, aansprakelijkheid en heel wat boekhoudkundige en administratieve zorgen uit handen neemt. Zo kunnen de bezielers van een project volop voor het project zelf gaan. Opstartende burgerinitiatieven kunnen er terecht zolang ze in een experimentele fase zitten. Eenmaal het duidelijk is dat de werking versterkt, kan een initiatief verzelfstandigen.

Kans op synergie met andere beleidsdomeinen

- ▶ Vooral jeugd heeft parallele ambities op vlak van tijdelijke invullingen als instrument om ontmoetings- en experimenteeruimte te creëren. De ambities overlappen deels, daar het ook gaat over culturele en creatieve vrijetijdsbesteding van jongeren. De overlap is evenwel niet volledig: de vragen vanuit cultuur gaan veel ruimer dan jongeren, en bij jeugd gaat het ook over niet-culturele vrijetijdsbestedingen. Dit betekent uiteraard dat de ruimtevraag omvattender is dan cultuur alleen en dus ook de druk op de beschikbare of potentiële ruimte.
- ▶ Beleidsnota Onderwijs, Opvoeding, Jeugd en Gezinsbeleid
 - Tijdelijke invullingen geven de kans om bijkomende ontmoetings- en experimenteeruimte te creëren voor jongeren. Naast de tijdelijke invulling in afwachting van het Huis van de Jeugd op de Nieuwlandsite volgen en ondersteunt de stad ook ander tijdelijk gebruik: Meubelfabriek, de gewezen Brandweerpost in Gentbrugge, ...
 - De Jeugddienst neemt een actieve rol op in het Urban Sports-beleid. In 2024, het jaar van de Jeugd, wordt ruimte voor tieners en jongeren een belangrijk speerpunt. Samen met jongeren kiezen we voor innovatie en experiment in het publieke domein.

Inzichten uit internationale benchmarking

Uit de vergelijking met het culturele-infrastructuurbeleid in Amsterdam, Utrecht en Aarhus distilleren we de volgende leerpunten, die inzichtelijk zijn voor verdere operationalisering van het stedelijk beleid omtrent tijdelijke invullingen.

- ▶ **Beleidsvisie**
 - Tijdelijkheid kan een hefboom zijn voor permanentie omdat het experiment toelaat.
 - Tijdelijkheid is een kans voor culturele actoren én voor de site / de buurt: vaak duurt die periode langer dan voorzien en is er ruimte om te experimenteren en beperkt te investeren.
 - Louter inzetten op tijdelijkheid, bv. voor creatie, zorgt voor (te) veel onzekerheid en weinig garantie dat er op de lange termijn voldoende voorzieningen zijn. Een periode van 3 tot 5 jaar is het minimum om een tijdelijke invulling zinvol uit te bouwen.
 - Aanvullend kan leegstandsbeheer een rol spelen, maar dit is vooral geschikt voor jonge kunstenaars die nog volop aan het experimenteren zijn.
- ▶ **Rol van de stad: regie, investeren, faciliteren en matchmaking.**

- Regie: ideaal is een mix te creëren van:
 - permanente voorzieningen waar duurzame investeringen zinvol zijn
 - korter lopende voorzieningen voor 3 tot 5 jaar met een eenvoudig investeringskader
 - aanvullend en op korte termijn leegstandsbeheer met maatschappelijke doelstellingen, met minimale investeringen
 - erkenning van de rol en plek van autonome initiatieven die geen ondersteuning vragen
 - ook de tijdelijke inname van de openbare ruimte kan hiervan deel uitmaken.
 - Investeren: het gebruiksklaar (laten) maken van gronden en panden op een basisniveau met het oog op tijdelijk gebruik.
 - Faciliteren: Het is belangrijk te streven naar maximale duurzaamheid, ook binnen een tijdelijk kader, en hiervoor de ruimte op te zoeken tussen wat men wil realiseren en wat wettelijk kan (m.b.t. brandveiligheid, ...). Dit is gemakkelijker voor creatie en productie (zonder publiek) dan voor presentatie. Tijdelijkheid geeft stress en onzekerheid. Die kan je counteren door bv een heldere minimumtermijn te geven waarin een tijdelijke invulling zich kan ontwikkelen, bv 3 of 5 jaar (potentieel verlengbaar). Maar even goed gaat het over duidelijke afspraken vooraf, rond wat er wel en niet mogelijk is op de site, over wat er wel of niet voorzien wordt door bv. de stad en wat de invullers zelf moeten voorzien, ... (bv. casco of zelf nog elektriciteit leggen).
 - Matchmaking: tussen sites en beheerders, tussen beheerders en gebruikers.
- **Instrumenten**
- Zie de instrumenten onder SD1.
 - De tenders zoals vermeld onder SD2 kunnen ook ingezet worden voor tijdelijke ontwikkelingen:
 - Openbare aanbestedingen voor broedplaatsen in stadsontwikkelingsprojecten (zie hoger). Ook de tijdelijke invulling voor de ontwikkeling van de site kan het onderwerp zijn van een openbare aanbesteding (of deel van de ruimere aanbesteding), waarin de ontwikkelaar samenwerking zoekt met (een) culturele partner(s) voor de invulling.
 - Openbare aanbestedingen voor leegstandsbeheer met maatschappelijke focus: hierbij worden inhoudelijke eisen gesteld aan de leegstandsbeheerders, bv. het voorzien van een bepaald percentage aan betaalbare ateliers of woonruimte met een maximale huurprijs en omschrijving van de minimale voorzieningen. Dit vermijdt leegstandsbeheer om louter economische redenen.
 - Investeringsbudgetten voor de basisrenovatie en/of de opstart van een tijdelijke invulling.

Van strategie naar actie: tijdelijke invullingen

De Stad Gent kan deze SD realiseren door te blijven inzetten op tijdelijke invullingen en het bestrijden van leegstand, en daarbinnen ook ruimte te blijven voorzien voor cultuur (binnen de bredere culturele langetermijnstrategie en cultuur te verankeren binnen het bredere beleid voor tijdelijke invullingen, middels het Fonds Tijdelijke invullingen, stadsontwikkelingsprojecten,... Mutatis mutandis geldt voor tijdelijke invullingen wat boven geldt voor permanente stadsontwikkelingsprojecten: de nood aan culturele ruimte beter argumenteren vanuit het strategisch kader en het capteren van lokale en bovenlokale noden en dit binnenbrengen in het proces van projectontwikkeling.

- Inzetten op tijdelijke invulling van leegstaande gebouwen en sites binnen het eigen patrimonium

- De Stad Gent heeft in eerste instantie een rol te spelen met betrekking tot de **(tijdelijke invulling) van gebouwen en sites binnen het eigen patrimonium**: het toewijzen van gebouwen binnen het eigen patrimonium, eigenaarskosten, desgevallend ook onderhoud en technische ondersteuning,...
- Toewijzen van gebouwen binnen het eigen patrimonium, eigenaarskosten, desgevallend ook onderhoud en technische ondersteuning,...
- ▶ Tijdelijke invullingen meenemen als aandachtspunt binnen bredere culturele visieontwikkeling (cf SD1):
 - Bidbook Gent2030 en Culturele langetermijnstrategie: concept 'vrijhavens'
 - Voorbereiding Beleidsnota Cultuur volgende legislatuur
- ▶ Continuering beleidsinstrumentarium omtrent tijdelijke invullingen (waarbij vandaag oog is voor creatie en presentatie).
 - Ondersteuning van lopende projecten ondersteund door Cultuur Gent m.b.t. tijdelijke invulling.
 - Ondersteuning van organisaties als Nucleo.
- ▶ Cultuur verankeren binnen breder ruimtelijk beleid tijdelijke invullingen.
 - Mogelijkheden
 - Stadsvernieuwingsprojecten bieden mogelijkheid om te experimenteren met vormen van tijdelijke invulling.
 - Leegstandsbeleid FM.
 - Fonds Tijdelijke Invullingen.
 - Openbare aanbestedingen kunnen ook ingezet worden voor tijdelijke ontwikkelingen.
 - ▶ Minimum aandeel ruimte voor cultuur binnen tijdelijke invullingen opleggen
 - ▶ Prioritaire toewijzing van ruimte voor experiment en innovatie
 - ▶ Programma tijdelijke invulling variëren i.f.v. wijk en gebouw
- ▶ Mogelijke aanvullende acties en instrumenten zijn te bekijken vanuit een regisserende en faciliterende rol:
 - Tijdelijke invullingen zijn mee te nemen binnen de culturele langetermijnstrategie en gebiedsdekkende visie omtrent de gewenste spreiding van de culturele functies
 - Tijdelijke invulling meenemen in mapping (overzicht bieden van leegstaande gebouwen)
 - Als matchmaker tussen actoren (eigenaars, mogelijke beheerders en gebruikers van tijdelijke invulling)
 - Gebouweigenaren *stimuleren* tot tijdelijke invulling *voor cultuur*, niet sturen
 - Administratieve ontzorging
 - Kennisdeling: expertise op afroep, online
 - Technische ondersteuning en uitrusting (materialenbibliotheek)

4.4. Strategische doelstelling 4: ruimte delen

Omschrijving strategische doelstelling

Met oog op optimaal ruimtegebruik en omwille van inhoudelijke meerwaarde op diverse vlakken, stimuleert en faciliteert de Stad Gent het gedeeld gebruik van infrastructuur, zowel binnen als buiten het cultuurveld.

Infrastructuurnoden en -verlangens

Ruimtedelen is een thema dat binnen het gehele onderzoekstraject als belangrijk en prioritair werd gezien, zowel binnen de werkgroep en klankbordgroep met stedelijke actoren (die de strategische visie en het doelstellingskader ontwikkelde als binnen de brede cultuursector. We verwijzen bijvoorbeeld naar de Landschapstekening Kunsten: "30% van de respondenten van onze ruimte-enquête was de voorbije jaren al betrokken in een vorm van structureel ruimtedelen. 20% experimenteerde hiermee en 40% wil de komende tijd op zoek gaan naar nieuwe manieren om ruimte te delen (projectmatig / tijdelijk / lange termijn). De tijd is meer dan rijp om hier nieuwe stappen in te zetten." (p. 42)

- ▶ Er is binnen het cultuurveld interesse voor en ervaring m.b.t. gedeeld ruimtegebruik, zowel projectmatig, tijdelijk als op langere termijn.
 - Deze grote interesse doet zich voor bij de zoektocht naar antwoorden bij de ruimtedruk, die we hierboven aanstipten.
 - Er zijn op dit vlak al heel wat goede praktijkvoorbeelden, o.a. Zalenoverleg GKO (binnen de podiumkunsten), als op diverse culturele sites in Gent.
 - Er is ook een interesse in domeinoverschrijdend ruimte delen (waarbij Onderwijs vaak genoemd wordt als een prioritaire partner)
- ▶ Diverse drempels verhinderen optimaal ruimtegebruik:
 - *De beschikbaarheid en bezettingsgraad van de culturele infrastructuur*
 - Hoge bezettingsgraad van de locaties: vooral in de binnenstad, minder in perifere locaties
 - Leegstand en beschikbaarheid op verkeerde momenten (binnen de dag, binnen de week, binnen het jaar,...): huidige bezettingsgraad van infrastructuur verdient verder onderzoek.
 - Mismatch tussen noden m.b.t. types van gedeeld gebruik (projectmatig, tijdelijk of lange termijn)
 - *Doelstellingen en motivatie omtrent gedeeld gebruik*
 - Minimale match nodig qua doelstellingen, als 'lijm'. Slimme combinatie van functies (technisch/inhoudelijk), mede vanuit het perspectief van noden op vlak van uitrusting, kan stimulerend werken.
 - Is vooral een drempel bij sector- en domeinoverschrijdend gedeeld gebruik. Efficiëntiewinst is vaak een incentive, maar bij ruimtedelen komen ook kosten kijken. Bij druk op de middelen plooit men terug op kerntaken.
 - *Matchmaking 'vraag en aanbod' en vindbaarheid*
 - Te weinig kennis van beschikbare mogelijkheden, zeker buiten de binnenstad.
 - Mismatch tussen aanbod en gebruikers van infrastructuur: zichtbaar en deelbaar maken van potentieel reeds aanwezige infrastructuur is een veel aangestipt aandachtspunt (met Open Creatives als antwoord in ontwikkeling).

- *Kennis en expertise omtrent ruimte delen*
 - Expertise rond het delen van ruimte is erg versnipperd: binnen en over sectoren, tussen sectoren en overheid. Dit gaat ook over juridische en administratieve kennis, verschillende beheermodellen. Er werd ook een nood aan gestipt aan onderzoek en ontwikkeling omtrent nieuwe manieren van ruimte delen binnen en buiten het cultuurveld (commoning).
- *Beleid en regelgeving die gedeeld gebruik belemmert of stimuleert*
 - Heel wat regelgeving heeft impact op het delen van ruimte: regels over ruimtelijke ordening, brandveiligheid, subsidiereglementen, bv. met betrekking tot concessies.
 - Huurregels houden delen van infrastructuur soms tegen. Het huidige reglement voor het verhuur van zalen van de Stad Gent stimuleert het gebruik van ruimtes, maar verhindert ook bepaalde vormen van (gedeeld) gebruik.
- *Beheer, financiering en afspraken*
 - Rol van de beheerder is afhankelijk van de grootte van de infrastructuur of site (bv. sitemanager).
 - Vaak is er te weinig capaciteit voor het *technisch* beheer (conciërgefunctie): financiering, beschikbaar personeel/vrijwilligers,... Gedeeld ruimtegebruik brengt bovendien vaak extra kosten met zich mee (bv. onderhoud en schoonmaak van de locaties).
 - Vaak is er te weinig capaciteit voor het *inhoudelijk* beheer (inhoudelijke planning en programmering).
 - Onduidelijke afspraken i.v.m. samenwerking, governance en gebruik tussen de verschillende beherende partners.
 - Onduidelijkheid voor mogelijke gebruikers m.b.t. te volgen procedures, afspraken, contracten...
- *Infrastructuur en uitrusting*
 - Vele gebouwen met potentieel zijn infrastructureel niet aangepast aan gedeeld gebruik (bv. circulatie).
 - Stedelijke infrastructures voldoen niet altijd aan de PTI-voorwaarden (reglement Publiek Toegankelijke Instellingen). Het PTI-conformereren van overheidsgebouwen is vaak geen prioriteit, omdat er andere meer dringender problemen op te lossen zijn: o.a. ventilatie, asbest, energetische renovaties, brandveiligheid en de ronduit slechte conditiestaat van vele gebouwen.
 - Het profiel en de uitstraling van gebouwen speelt ook een rol en beperkt mogelijkheden op vlak van gedeeld gebruik (bv. omwille van het imago)
 - Mogelijkheden en uitrusting van locaties is aandachtspunt (bv. sleutel- of badgesystemen, opslagruimtes,...).

Mapping van de huidige situatie

De mapping van IDEA Consult omtrent de culturele infrastructures in Gent kon omwille van beperkingen aan de dataset slechts in beperkte mate ingaan op het vraagstuk omtrent ruimtedelen. Binnen het bestek was geen ruimte voor een bevraging omtrent het feitelijk of mogelijk gedeeld gebruik van infrastructuur. Wel bevat de dataset partiële informatie over de eigendomssituatie, het gebruik en beheer van culturele infrastructuur. Volgende inzichten uit de mapping raken aan het thema ruimtedelen.

- ▶ Multidisciplinaire infrastructures zijn beter gespreid over het gehele grondgebied, dan de monodisciplinaire die zich eerder binnen het stadscentrum bevinden (mogelijk een indicator van gedeeld gebruik).

- ▶ Eigendomssituatie: 14% (47) van infrastructuren in oplijsting door IDEA Consult is stedelijk patrimonium (incl. OCMW + sogent), 86% privaat/derden (300). De Stad is slechts in beperkte mate eigenaar van culturele infrastructuur (waarbinnen het zelf gedeeld gebruik kan stimuleren).
- ▶ Situatie m.b.t. beheer van culturele infrastructuur door stedelijke diensten: van de 84 infrastructuren op de lijst van FM die vandaag feitelijk gebruikt worden voor culturele functies, wordt 64% beheerd door Cultuur, 36% door andere beleidsdomeinen.
- ▶ Feitelijk gebruik vs. potentieel gebruik: de mogelijkheden binnen Onderwijs, Opvoeding en Jeugd en Samenleven, Welzijn en Gezondheid om (beleidsdomeinoverschrijdend) ruimte te delen, zijn verder te onderzoeken.
 - Ca. 50% van de stedelijke zalen die 'potentieel' voor culturele functies (optredens, repetities, workshops, tentoonstellingen, enz.) zouden kunnen gebruikt worden, is in beheer van Departement Onderwijs/Jeugd.
 - Dit cijfer is echter gebaseerd op het algemene uitgangspunt dat veel schoolinfrastructuren voor verschillende functies (dus ook culturele) kunnen gebruikt worden en niet op een toetsing van die infrastructuren aan de voorwaarden voor Publiek toegankelijke infrastructuur (PTI).

Huidige beleidsinitiatieven en -instrumenten

Cultuurbeleid

"We zetten in op meer en beter gedeeld gebruik van culturele infrastructuur, grondige renovatie en bijkomende infrastructuur, ook in de wijken en deelgemeenten," stelt het Bestuursakkoord 2019-2024. Gedeeld gebruik als such is alsnog echter (nog) geen expliciet aandachtspunt binnen het cultuurbeleidsvisie van de Stad Gent (cf. Beleidsnota Cultuur). Uit de Beleidsnota Cultuur blijkt evenwel dat er vandaag al veel aandacht besteed wordt aan de matchmaking tussen vraag en aanbod op vlak van infrastructuur, zowel via Cultuurcentrum Gent, het Zalenoverleg als het systeem van stadsdagen. De laatste twee initiatieven zijn enkel gericht op presentatie van podiumactiviteiten en muziek. De dienstverlening van Cultuur Gent gaat breder.

- ▶ De Stad Gent stelt heel wat ruimtes open voor socio-culturele verenigingen via Cultuur Gent. Door het ter beschikking stellen van zalen zorgt Cultuur Gent voor logistieke steun aan artiesten en verenigingen. De Stad wil in de toekomst nog meer bestaande stedelijke infrastructuur in de diverse wijken maximaal openstellen voor buurtactiviteiten.
- ▶ Zalenoverleg: Alle Gentse podiumhuizen leggen een stukje van hun infrastructuur samen om zo een stadsbreed receptief platform te creëren.
- ▶ Via het systeem van stadsdagen kunnen allerlei spelers voor uitzonderlijke grootschaligere evenementen tegen voordelige tarieven gebruik maken van de grotere podia in de stad zoals Minard, Capitole, Opera of Vooruit. De nadruk ligt daarbij op "podiumactiviteiten".
- ▶ Verder is gedeeld gebruik een aandachtspunt binnen het beleid rond tijdelijke invullingen.

Breder ruimtelijk beleid

Uit de beleidsnota's Stadsontwikkeling, Stedenbouw, Facility management en Wijkwerking blijkt een sterke gedeelde focus op gedeeld ruimtegebruik:

► Beleidsnota Facility Management

- Stadsgebouwen 2.0: bundeling van functies, diensten en organisaties in één hedendaags gebouw.
- Strategisch vastgoedplan + rapportering : locaties, reductie onnuttige oppervlakten, gedeeld gebruik, verhoging kwaliteit, rationeel (her)gebruik van middelen
- Initiatieven om gedeeld gebruik te stimuleren
- Nota Neutraal Vastgoedbeheer: dit zou een algemene richtlijn kunnen worden die de stad kan hanteren voor de vraag hoe binnen de Groep Gent met het eigen vastgoed wordt omgegaan. Deze nota zal enkele principes vooropstellen, zoals het wederkerigheidsprincipe, multifunctioneel ruimtegebruik, duurzaam omgaan met percelen, ...
- Samen aan Zet neemt de verkokering weg: je moet niet meer per 'soort' initiatief op zoek naar het 'juiste' subsidiereglement en het bijbehorende aanvraagformulier en maakt het administratief eenvoudiger om een subsidie aan te vragen. De stad stimuleert met dit nieuwe reglement ook de betrokkenheid en samenwerking tussen verenigingen en bewonersgroepen op wijkniveau. Bovendien wordt tijd vrijgemaakt om aanvragers beter te begeleiden bij de opmaak van hun dossier en bij de uitvoering van hun initiatief.
- De Stad zet deze legislatuur sterker in om buurtcentra samen met of door buurtbewoners te laten beheren. Zo willen we het aanbod nog meer op maat van bewoners maken en de drempel verlagen om er binnen te stappen. Het samen beheren vereist uiteraard ook de nodige begeleiding. Vanuit de Dienst Ontmoeten en Verbinden geeft een medewerker de verschillende sociale belangen, talenten, voorkeuren... een plek. De Stad neemt nog steeds taken op zich, zoals de schoonmaak.

► Beleidsnota Ruimtelijke Planning

- Wintercircuit: 860m² community-ruimtes + concertzaal + horeca + retail + kantoren voor startups en scale-ups.

► Beleidsnota Wijkwerking en Beleidsparticipatie

- Om vraag en aanbod op elkaar afgestemd te krijgen van de beschikbare ruimte in de stad, wil de stad zicht krijgen op het aanbod, de werkelijke behoeftes en eventuele oplossingen. De fysieke ruimtevragen worden geïnventariseerd en beter bekend gemaakt. In 2019 lanceerden de Dienst Beleidsparticipatie en de Dienst Vastgoedbeheer een digitaal formulier 'Vind een Ruimte' (<https://stad.gent/nl/over-gent-stadsbestuur/dienstverlening/vind-een-ruimte>). De Dienst Beleidsparticipatie bemiddelt tussen vraag en aanbod. De stad bekijkt hoe dit verder kan uitgebreid worden naar andere ruimte in de stad waarvan gebruik gemaakt kan worden, of naar gedeelde stadsruimtes (zoals scholen, buurtcentra...).
- Meer dan 50 buurtverenigingen en andere partners hebben hun reeds kantoren of stockagemogelijkheid in de stedelijke buurtcentra. Talloze erkende socio-culturele verenigingen en zelforganisaties maken tegen een goedkoper tarief gebruik van de buurtcentra, buurthuizen, open huizen en andere stedelijke infrastructuur. Ook bewoners kunnen buurtinfrastructuur huren voor hun eigen activiteiten aan een betaalbare prijs. De stad gaat actief op zoek naar huispartners - organisaties die hun werking vanuit het buurtcentrum uitbouwen. Ze brengen leven in de buurtcentra en spreken hun eigen achterban aan.

▶ **Beleidsnota Stedenbouw**

- “Voor de inrichting van de publieke ruimte laten we in welbepaalde woonstraten of op pleinen het experiment toe. Zo geven we bewoners, ouderverenigingen, jeugdorganisaties, ondernemers... de mogelijkheid om een deel van de publieke ruimte in te richten. De tijdelijkheid van het experiment en de dialoog in de buurt zijn daarbij cruciaal.”

Kansen op synergie met andere beleidsdomeinen

▶ **Economie**

- De stad verkent nieuwe pistes op vlak van ecologie, stadsgerichte landbouw, onderwijs, cultuur en kennisontwikkeling. Vanuit het startersbeleid en Ministry of Makers wordt steun gegeven aan het ‘Circular Kickstart’-programma, het eerste acceleratietraject van Vlaanderen met een exclusieve focus op circulaire economie.

▶ **Jeugd**

- Bij tijdelijke invullingen is al geëxperimenteerd met verschillende vormen van coördinatie: een centrale speler die de verbinding maakt tussen vaste en wisselende invullers. Dat kan een invuller of groep invullers zijn.

Inzichten uit internationale benchmarking

Uit de vergelijking met het culturele-infrastructuurbeleid in Amsterdam, Utrecht en Aarhus distilleren we de volgende leerpunten, die inzichtelijk zijn voor verdere operationalisering van het stedelijk beleid omtrent het stimuleren van ruimtedelen.

▶ **Beleidsvisie**

- Gedeeld gebruik is ook in andere steden een trend, zowel binnen het stedelijk beleid als van onderuit: gevestigde waarden steunen jong talent, creatievelingen hokken samen om de kost te drukken,....
- 2 aspecten krijgen prioritaire aandacht: 1/ permanent ruimte delen; 2/ beschikbare ruimte optimaliseren door gaten in de planning op te vullen.
- Gedeeld gebruik wordt op veel plaatsen interdisciplinair benaderd, maar wel met een hoofddiscipline (dit vereenvoudigt het gedeeld gebruik van faciliteiten).
- Combinaties met andere functies en domeinen (maatschappelijk, commercieel, ...) kunnen het lokale draagvlak, de aantrekkingskracht en de exploitatie positief beïnvloeden.

▶ **Rol van de stad**

- Regie: een visie op de profilering en spreiding van infrastructuren en de manier waarop ruimte gedeeld kan worden, binnen en buiten cultuur.
- Investeren: het gebruiksklaar (laten) maken van gronden en panden op een basisniveau met het oog op gedeeld gebruik.
- Faciliteren: rond de combinatie van creatie en presentatie en de combinatie van culturele en andere functies.
- Matchmaking: tussen beheerders en (tijdelijke) gebruikers, zeker voor de optimale combinatie van kortlopende huurvragen.

▶ **Instrumenten**

- Zie hoger, sub SD1-SD3.

Ruimtedelen: van strategie naar actie

Slim gebruik is gedeeld gebruik: dat is het antwoord op de druk op ruimte en voorzieningen in Gent. Dit gaat zowel over gedeeld gebruik binnen cultuur als over synergie met andere beleidsdomeinen. Het Strategisch Kader stelt dat het cultuurbeleid van de Stad gedeeld ruimtegebruik wil stimuleren, faciliteren en de nodige partners wil responsabiliseren omtrent gedeeld ruimtegebruik, zowel binnen het cultuurveld alsook beleidsdomeinoverschrijdend. In de praktijk zijn er echter vele drempels en hinderpalen die gedeeld ruimtegebruik in de weg staan. Op verschillende manieren is de Stad betrokken partij bij (mogelijk) gedeeld gebruik: als eigenaar, gebruiker, regelgever. Vanuit die diversiteit aan rollen kan de Stad gedeeld ruimtegebruik stimuleren en faciliteren, maar in de praktijk ook tegenwerken (bv. regulitis).

De Stad Gent kan deze SD realiseren a) door te bekijken hoe de eerder vermelde drempels om ruimte te delen overwonnen kunnen worden en b) door daarbij na te gaan welke rollen de Stad en de sector hierbij complementair kunnen spelen.

In het bijzonder kan de Stad ruimtedelen faciliteren binnen het stedelijk patrimonium (zowel binnen Cultuur als beleidsdomeinoverschrijdend), de huidige regelgeving te screenen en waar nodig aan te passen, via investeringen door en proactief initiatieven te nemen om ruimtedelen te faciliteren. Dit laatste gaat vooral over sensibilisering, over matchmaking tot het voorzien van de nodige capaciteit voor gedeeld beheer van culturele infrastructuur.

Mede gevoed door de verschillende onderzoekstappen in dit traject – en uitgediept voor de case omtrent gedeeld ruimtegebruik in DC Ledeborg (§Error! Reference source not found.) zien we de volgende drempels die ruimtedelen in de weg staan en incentives die kunnen helpen om die drempels te overwinnen:

	Drempels en hinderpalen om ruimte te delen	Mogelijke incentives voor gedeeld ruimtegebruik (vanuit perspectief stedelijke overheid)
Beschikbaarheid en bezettingsgraad	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoge bezettingsgraad van de locatie 2. Leegstand en beschikbaarheid op verkeerde momenten (binnen de dag, binnen de week, binnen het jaar,...) 3. Mismatch tussen noden mbt types van gedeeld gebruik (projectmatig, tijdelijk of lange termijn) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stad stelt eigen patrimonium ter beschikking (leegstaande of onderbenutte infrastructuur) 2. De Stad kan derden/private eigenaars stimuleren om hun eigendom open of ter beschikking te stellen 3. Bestrafen van onderbenutting of leegstand (bv. fiscaal)
Doelstellingen en motivatie omtrent gedeeld gebruik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mismatch op vlak van doelstellingen van de verschillende gebruikers, beheerders, eigenaars 2. Moeilijkheid om transversaal ruimte te delen tussen verschillende sectoren (binnen cultuur) & beleidsdomeinen (omwille van divergente verwachtingen) 3. Mismatch tussen initiatief en buurt/context 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sensibilisering, mede vanuit de eigen voorbeeldfunctie als lokale overheid mbt gedeeld gebruik (ook domeinoverschrijdend) 2. Stimuleren van een open dialoog en mede-eigenaarschap tussen alle betrokkenen: eigenaar, mogelijke beheerders, mogelijke gebruikers, buurt... 3. Begeleiding van participatietrajecten in functie van toekomstig gedeeld gebruik 4. Bemiddeling bij conflicten (bv. via wijkregisseurs, intermediaire organisaties)

Matchmaking 'vraag en aanbod' en vindbaarheid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matchmaking tussen "vraag" en "aanbod", i.e. tussen mogelijke gebruikers en de beschikbare locaties 2. Gebrek aan financiële capaciteit bij mogelijke gebruikers (om ruimte te huren of bij te dragen in gedeeld beheer) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. In kaart brengen en zichtbaar maken van bestaand aanbod 2. Systematische verbinding van vraag en aanbod bv. via een digitaal platform met beheersfunctie van beschikbare ruimtes en condities (Cf. Zaalzoeker, Open Creatives) 3. Proactieve matchmaking tussen beheerders en (tijdelijke) gebruikers, bv. voor de optimale combinatie van kortlopende huurvragen (cf. Fameus) 4. Systematische afstemming tussen verschillende overheidsdiensten, zowel vraagzijde (vrijtijdsdiensten, onderwijs, werk, welzijn...) als aanbodzijde (diensten gebouwen, vastgoed, stedenbouw...)
Kennis en expertise omtrent ruimte delen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Expertise rond het delen van ruimte is erg versnipperd: binnen en over sectoren, tussen sectoren en overheid 2. Inclusief juridische en administratieve kennis, verschillende beheermodellen, nood aan R&D omtrent nieuwe manieren van ruimte delen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Handleidingen om ruimte te delen (Handleiding Ruimte Delen De Ambrassade) of tijdelijk gebruik (tijdelijkgebruiken.be) 2. Inspiratie aanreiken, delen van best practices (Ruimte voor kunst Kunstenpunt) 3. Aanspreekpunt voor gedeelde invullingen, bv. m.b.t. administratieve en juridische ondersteuning & helpdesk 4. Peter-metersystemen 5. Kennisdeling door intermediaire structuren (bv. GKO) stimuleren 6. Middelen voor experimenten, pilots en praktijkgericht onderzoek omtrent coöperatieve modellen voor beheer, samenaankoop,...

<p>Beleid en regelgeving die gedeeld gebruik belemmert of stimuleert</p>	<p>1. Heel wat regelgeving heeft impact op het delen van ruimte: regels over ruimtelijke ordening, brandveiligheid, subsidiereglementen, bv. met betrekking tot concessies</p> <p>2. Bestaande regelgeving kan gedeeld gebruik bemoeilijken (regulitis, complexe en trage procedures...)</p>	<p>1. Zorgen voor constructieve samenwerking tussen handhavingsinstanties van veiligheidsnormen (brandweer, politie,...) en gedeelde invullingen, door controlerende instanties bewust te maken van de meerwaarde van gedeeld gebruik</p> <p>2. Screening en evaluatie van het huidige regelgeving en subsidiereglementen en de mate waarin die gedeeld gebruik stimuleren</p> <p>3. Regelgeving met voorwaarden voor exploitatie (gedeeld gebruik afdwingbaar bij exploitatiesubsidies, in geval van concessies van stedelijke infrastructuur)</p> <p>4. Regelgeving met voorwaarden mbt investeringssubsidies (gedeeld gebruik stimuleren in ontwerpfase of bij renovaties)</p> <p>5. Open oproepen voor gebruik van stedelijke infrastructuur (gedeeld gebruik als voorwaarde/criterium)</p>
<p>Beheer en financiering</p>	<p>1. Onduidelijke afspraken ivm samenwerking, governance en gebruik tussen de verschillende beherende partners</p> <p>2. Onduidelijkheid voor mogelijke gebruikers mbt te volgen procedures, afspraken, contracten...</p> <p>3. Te weinig capaciteit voor het technisch beheer (conciërgefunctie): financiering, beschikbaar personeel/vrijwilligers,...</p> <p>4. Te weinig capaciteit voor het inhoudelijk beheer (inhoudelijke planning en programmering)</p> <p>5. Gedeeld ruimtegebruik brengt bovendien vaak extra kosten met zich mee (bv. onderhoud en schoonmaak van de locaties)</p>	<p>1. Ondersteunen van gedeelde invullingen om duidelijke, gedragen en haalbare afspraken te maken tussen de verschillende gebruikers en met de eigenaar</p> <p>2. Subsidiëring voor onderhoud, in ruil voor delen en openstellen van infrastructuur</p> <p>3. Middelen voorzien voor ondersteuning van gedeeld beheer van sites (conciërgefunctie, site management)</p> <p>4. De Stad kan ook zelf de actorrol opnemen bij beheer (syndicusfunctie)</p> <p>5. Organisatie van systeem van vliegende conciërges (sociale tewerkstelling, vrijwilligers ...) die gedeelde infrastructuren openen en afsluiten</p>
<p>Infrastructuur en uitrusting</p>	<p>1. Gebouwen infrastructuureel niet aangepast aan gedeeld gebruik (bv. circulatie)</p> <p>2. Profiel en imago van het gebouw speelt een rol en beperkt mogelijkheden op vlak van gedeeld gebruik</p> <p>3. De uitrusting van de locatie (bv. badgesystemen)</p>	<p>1. Investeringssubsidie voor renovatie van infrastructuur en klaar maken voor gedeeld gebruik</p> <p>2. Bouwen van toekomstbestendige maatschappelijke infrastructuur met het oog op gedeeld gebruik</p> <p>3. Uitrusting (helpen) voorzien, via subsidies, ter beschikking stellen van materiaal, systeem van samenaankoop</p> <p>4. Subsidies voor gedeelde invullingen die willen investeren in energiebesparende maatregelen (slimme regelsystemen voor verlichting, verwarming, airco...) of energiemeters voor verschillende delen van het gebouw</p>

Tabel 2. Drempels en incentives voor gedeeld ruimtegebruik

Mogelijke acties:

- ▶ Prioritair inzetten op mogelijk maken van ruimtedelen binnen het stedelijk patrimonium – zowel binnen Cultuur als beleidsdomeinoverschrijdend. Sensibiliseren en responsabiliseren omtrent gedeeld ruimtegebruik kan het best als de Stad zelf een voorbeeldfunctie opneemt op dit vlak, door gedeeld ruimtegebruik te stimuleren binnen het eigen stedelijke patrimonium: zowel binnen het cultuurbeleid als beleidsdomeinoverschrijdend. Hiervoor zijn kaders in ontwikkeling: we verwijzen naar het lopend onderzoek van Endeavour omtrent Stadsgebouw 2.0, gedeeld ruimtegebruik binnen stedelijk patrimonium en de verschillende rollen die daarbij relevant zijn.
 - Cultuur Gent stelt eigen patrimonium ter beschikking (erfpacht, concessies, zaalhuur op korte en lange termijn).
 - Implementatie aanbevelingen onderzoek Stadsgebouwen 2.0 (Endeavour)
 - Opstart overleg tussen Cultuur en andere stedelijke diensten (prioritair: Onderwijs, opvoeding en jeugd; Samenleven, welzijn en Gezondheid) omtrent (wederzijds) ruimtedelen.
 - Sensibiliseren vanuit voorbeeldrol: communicatie van deze eigen initiatieven op vlak van ruimtedelen.
- ▶ Regelgeving: screening en sensibilisering bij handhaving
 - Zorgen voor constructieve samenwerking tussen handhavingsinstanties van veiligheidsnormen (brandweer, politie,...) en gedeelde invullingen, door controlerende instanties bewust te maken van de meerwaarde van gedeeld gebruik.
 - Screening en aanpassen van de regelgeving: wegwerken van obstakels die gedeeld gebruik in de weg staan en actief stimuleren van gedeeld gebruik. Heel wat regelgeving heeft impact op het delen van ruimte: regels over ruimtelijke ordening, brandveiligheid, subsidiereglementen, bv. met betrekking tot concessies. Bestaande regelgeving kan gedeeld gebruik bemoeilijken (regulitis, complexe en trage procedures...)
 - Voorbeelden van stimulerende regelgeving:
 - Regelgeving met voorwaarden voor exploitatie (gedeeld gebruik afdwingbaar bij exploitatiesubsidies, in geval van concessies van stedelijke infrastructuur, inclusief ook ruimte voorzien voor kennis).
 - Regelgeving met voorwaarden m.b.t. investeringsubsidies (gedeeld gebruik stimuleren in ontwerpfase of bij renovaties)
 - Bestrafen van onderbenutting of leegstand (bv. fiscaal).
- ▶ Ruimtedelen als aandachtspunt binnen culturele strategie
 - Gent 2030 en culturele langetermijnstrategie: concept vrijhavens, mede als hubs voor interdisciplinaire stadsateliers/-labo's: pilots omtrent ruimtedelen.
 - Ruimtedelen als doelstelling binnen Beleidsnota nieuwe cultuur.
- ▶ Middelen voorzien voor ondersteuning van gedeeld beheer van sites.
 - Middelen voorzien voor gedeeld beheer. Naast aandacht voor de culturele infrastructuur zelf is er ook nood aan voldoende aandacht voor het beheer van deze infrastructuur. Een goed beheer is immers cruciaal voor een goede werking, maar dit noodzaakt ook financiële middelen.
 - Uitrusting (helpen) voorzien, via subsidies, ter beschikking stellen van materiaal, systeem van samenaankoop

- Organisatie van systeem van vliegende conciërges (sociale tewerkstelling, vrijwilligers ...) die gedeelde infrastructuren openen en afsluiten.
- ▶ Opschalen matchmaker- en faciliterende en stimulerende rol
 - In kaart brengen en zichtbaar maken van bestaand aanbod alsook systematische verbinding van vraag en aanbod bv. via een digitaal platform met beheersfunctie van beschikbare ruimtes en condities (Cf. Zaalzoeker, Open Creatives)
 - Systematische afstemming tussen verschillende overheidsdiensten, zowel vraagzijde (vrijetijdsdiensten, onderwijs, werk, welzijn...) als aanbodzijde (diensten gebouwen, vastgoed, stedenbouw...)
 - Proactieve matchmaking tussen beheerders en (tijdelijke) gebruikers, bv. voor de optimale combinatie van kortlopende huurvragen (cf. Fameus). Mogelijk gekoppeld aan creëren van capaciteit op vlak van gedeeld beheer (bv. vliegende conciërges).
 - Derden/private eigenaars proactief stimuleren om hun eigendom open of ter beschikking te stellen.
 - Stimuleren van kennisdeling en kennisontwikkeling m.b.t. ruimtedelen
 - Zelf doen, of via ondersteuning aan intermediaire structuren (onderhandelen & opnemen in beheersovereenkomst): handleidingen om ruimte te delen (Handleiding Ruimte Delen | De Ambrassade) of tijdelijk gebruik (tijdelijkgebruiken.be).
 - Installeren peter-metersystemen
 - Kennisdelen op vlak van gedeeld gebruik en gedeeld beheer opnemen als voorwaarde bij subsidies voor exploitatie en investeringen.
 - Aanspreekpunt voor gedeelde invullingen, bv. m.b.t. administratieve en juridische ondersteuning & helpdesk.
 - Middelen voorzien voor experimenten, pilots en praktijkgericht onderzoek omtrent coöperatieve modellen voor beheer, samenaankoop,...
- ▶ Empirische basis: feitelijk en potentieel gedeeld gebruik (ondergebruik) in kaart brengen voa nulmeting en opvolging; in welke mate is infrastructuur geschikt voor ruimtedelen;...
- ▶ Investeringsubsidies
 - Investeringsubsidies prioritair inzetten voor de renovatie van infrastructuur en klaar maken voor gedeeld gebruik
 - Bouwen van toekomstbestendige maatschappelijke infrastructuur met het oog op gedeeld gebruik

4.5. Strategische doelstelling 5: klimaat en toegankelijkheid

Omschrijving strategische doelstelling

- ▶ De Stad Gent zet de culturele infrastructuur actief in voor de klimaattransitie. Hierbij streeft de Stad ernaar de CO₂-uitstoot van het eigen patrimonium tegen 2030 terug te dringen met 40% en exploreert ze de mogelijke hefboomrol voor de culturele infrastructuur.
- ▶ De Stad Gent streeft naar integrale toegankelijkheid van het stedelijke (culturele) patrimonium.

Infrastructuurmoden en -verlangens

Ecologische duurzaamheid is een prioritair aandachtspunt in Landschapstekening Kunsten (Gents Kunstenoverleg), als een 'kritieke randvoorwaarde' voor een duurzaam kunstenvormingslandschap. De bevraging naar aanleiding van die Landschapstekening laat zien dat sinds 2017 duurzaamheid een steeds prominenter plekje inneemt binnen het beleidsdenken van kunstenuitvoeringsorganisaties, en dat intenties steeds meer ook in concrete acties vertaald worden. Binnen de sector worden ook gezamenlijke initiatieven ontplooid om de cultuursector ecologisch duurzamer te maken. In het kader van Green Track Gent bouwt de Gentse cultuursector aan een meer volhoudbare toekomst. Zowel klimaatmitigatie (beperking van CO₂-uitstoot en klimaatimpact) als klimaatadaptatie (culturele infrastructuur aanpassen aan de samenleving van morgen, inclusief hitte, droogte,...) zijn hierbij belangrijk. Green Track ontwikkelt hiertoe diverse instrumenten, zoals energiescans (Energie-ID), toolkits, en initiatieven op het vlak van visieontwikkeling en kennisdeling.

Uit de ['Toekomstgerichte evaluatie FoCI-reglement bovenlokale culturele en jeugdinfrastructuur'](#), een studie van IDEA Consult, komt energie-efficiëntie als de voornaamste infrastructuurnood naar voor uit een brede sectorale bevraging. IDEA Consult organiseerde voor het Departement Cultuur, Jeugd en Media een bevraging van het brede cultuur- en jeugdveld omtrent de eigen actuele noden en behoeften en bredere maatschappelijke en sectorale ontwikkelingen met een impact op cultuur- en jeugdinfrastructuur. "De voornaamste concrete nood bij deze (ver)bouw(ings)plannen is energie-efficiëntie (26%), vandaag reeds een van de investeringsprioriteiten van het huidige FoCI-reglement. Ook in de open antwoorden wordt energiezuinigheid door respondenten genoemd als absolute noodzaak (bijvoorbeeld LED-verlichting in de theaterzaal, isolatie van dak of buitenmuren, vervanging van verwarmingsapparaten en dergelijke meer)."

Toegankelijkheid wordt in onderzoeken en visieteksten omtrent de ruimtenoden binnen Gentse culturele infrastructuur minder als een aandachtspunt naar voor. Op zijn minst wordt dit punt minder sterk gethematiseerd. De vraag is echter of de noden minder zijn: er is beperkt zicht op actuele toestand en mogelijk werk te doen op het vlak van sensibilisering. Binnen de sectorconsultatie die IDEA Consult organiseerde voor het Departement Cultuur, Jeugd en Media komt fysieke toegankelijkheid wel als een aandachtspunt naar voor: zeker binnen de sectoren jeugd en kunsten wordt aangegeven dat er grote stappen te zetten zijn op het vlak van het meer toegankelijk maken van culturele infrastructuur.

Mapping van de huidige situatie

Omwille van de beperkingen in de aangeleverde data, is het binnen de mapping van culturele infrastructuur niet mogelijk om uitspraken te doen over de huidige toestand van de culturele infrastructuur in Gent op het vlak van energiezuinigheid en toegankelijkheid. We verwijzen wel naar volgende externe bronnen, die voor een beperkt aantal gebouwen relevante informatie bevatten op gebouwniveau.

- ▶ **Klimaat:** Greentrack verzamelt via [EnergieID](#) informatie bij leden over energieverbruikscijfers in hun infrastructuur (inclusief evolutie in de tijd), en verwerkt dit in overkoepelende rapporten. I.k.v.

energiecoachings leveren rapporten op *gebouwniveau* informatie op mbt potentiële besparingen CO2-uitstoot, financiën (investeringskost en terugverdientijd),...

- ▶ **Toegankelijkheid:** De [toegankelijkheidswijzer](#) is een 'widget' die de meest actuele toegankelijkheidsinformatie integreert op websites van musea. Er is een toegankelijkheidswijzer beschikbaar [voor 12 Gentse musea](#). Samenwerking met Publiq omtrent sensibilisering en informatievoorziening omtrent [toegankelijkheid evenementen](#) in Gent.

Huidige beleidsinitiatieven en -instrumenten

Binnen cultuurbeleid

- ▶ Veiligheid en wettelijke normen: financiële ondersteuning voor het inrichten van geluidsisolerende repetitieruimtes.
- ▶ Inzetten op toegankelijkheid van culturele infrastructuur voor mensen met een beperking.
- ▶ Greentrack Gent is de denk- en doetank van de Gentse cultuursector die nauw samenwerkt met de Stad Gent rond energiezuinigheid en duurzame aankopen, met de ambitie om Gent tegen 2050 te transformeren tot een duurzame en klimaatneutrale stad (i.s.m. Schepen Klimaat)

Breder ruimtelijk beleid

- ▶ Het Algemeen Bouwreglement (ABR) biedt een kader én juridisch houvast om de principes uit Ruimte voor Gent om te zetten in concrete bouwprojecten.
- ▶ De stad heeft een voorbeeldfunctie op vlak van veiligheid en wettelijke normen en streeft naar conformiteit op vlak van veiligheid in al zijn aspecten (brand, asbest, binnenklimaat, milieuconformiteit, elektrische conformiteit).
- ▶ De stad bevordert resoluut duurzame energie, omgevingskwaliteit, klimaatrobuustheid en natuurinclusief bouwen. Hernieuwbare energie krijgt specifieke aandacht (zonnepanelen in historische context, warmtenetten, groot-, middel- en kleinschalige windenergie, energieopslag), ... Inzetten op energiemangement: minstens 3% energiebesparing per jaar in de gebouwen van Groep Gent: opmaak energieplan + managementsysteem, besparende investeringen + tegen 2024 30% energie via zonnepanelen + tegen 2050 100% hernieuwbare energie + proefprojecten circulair bouwen.
- ▶ Energiemanagement in stadsgebouwen.
- ▶ Aanpak om erfgoed klimaatneutraal te maken.
- ▶ Charter en visie m.b.t. toegankelijkheid op stedelijk niveau: [Werken aan een toegankelijk Gent | Stad Gent](#)
- ▶ Toegankelijkheidswijzer musea.

Inzichten uit internationale benchmarking

Uit de vergelijking met het culturele-infrastructuurbeleid in Amsterdam, Utrecht en Aarhus distilleren we de volgende leerpunten, die inzichtelijk zijn voor de verdere operationalisering van het stedelijk beleid omtrent klimaat/energiezuinigheid en toegankelijkheid van culturele infrastructuur.

► **Beleidsvisie**

- De culturele en creatieve sector is een belangrijke partner in het streven van een stad om CO2-neutraal te worden, en samenwerking is zowel goed voor die ambitie van de stad als voor de culturele en creatieve actoren.
- Toegankelijkheid moet een evidentie zijn bij nieuwbouw en een nagel waar telkens weer op geklopt moet worden bij verbouwingen en tijdelijke invullingen. Het betreft niet enkel rolstoeltoegankelijkheid maar ook visuele en auditieve toegankelijkheid.
- Bij tijdelijk gebruik en erfgoed is duurzaamheid en toegankelijkheid geen evidentie, omwille van de staat van de infrastructuur en het gebrek aan langetermijnperspectief om investeringen te doen (bij tijdelijke invullingen) en omwille van het maximale behoud van de erfgoedwaarde (bij erfgoed).

► **Rol van de stad**

- Sensibiliseren van de culturele en creatieve sector rond duurzaamheid en toegankelijkheid.
- Investeren en faciliteren om het streven naar CO2-neutraliteit en optimale fysieke toegankelijkheid waar te maken. De stad houdt rekening met de aard en eigenheid van elke culturele infrastructuur om te beoordelen in welke mate duurzaamheids- en toegankelijkheidsvereisten zinvol en haalbaar zijn.
- De stad bemoeit zich niet met het inhoudelijke of artistieke programma, maar stimuleert en faciliteert om het publiek te sensibiliseren rond duurzaam gedrag.

► **Instrumenten**

- Voluit investeren in duurzaamheid en toegankelijkheid bij nieuwbouw en totaalrenovaties, en slechts in de mate van het mogelijke bij erfgoed en tijdelijke invullingen.
- Klimaat- en toegankelijkheidseisen opnemen in overeenkomsten.
- Jaarlijkse klimaatscan met advies op welke punten er nog winst geboekt kan worden (zowel op vlak van infrastructuur, werking als het gedrag van de bezoekers).
- Toegankelijkheidsscan/ advies (zeker bij renovaties).
- Focus op beperkte investeringen met impact die zinvol en financieel redelijk zijn bij tijdelijke invullingen: individuele verbruiksmeters, infraroodverwarming in grote ruimtes, een mobiele helling voor rolstoelen, ...
- Focus op nudging van publiek: bv. klimaattickets met terugbetaling voor wie met de fiets komt, informatie over openbaar vervoer, ...

Klimaat en toegankelijkheid: van strategie naar actie

► Inschakelen binnen breder stedelijk beleid omtrent ecologische duurzaamheid en toegankelijkheid (respectievelijk binnen FM Vastgoed en sociaal beleid).

- Binnen het kader van het Strategisch Kader Culturele Infrastructuur raadt de werkgroep specifiek voor culturele infrastructuur prioriteit te geven aan de spreiding van infrastructuur voor culturele functies en het vergroten van de beschikbare fysieke ruimte voor culturele infrastructuur. Voor wat betreft klimaat en toegankelijkheid is het raadzaam om in te schakelen binnen het bredere stedelijke beleid (respectievelijk binnen FM Vastgoed en sociaal beleid).
- Verdere principes omtrent toegankelijkheid staan uitgewerkt in het stedelijke 'Charter toegankelijkheid: 'iedereen gelijkwaardig en zelfstandig toegang', het verhogen van bereikbaarheid & betreedbaarheid en het wegwerken van 'uitsluitingsgronden' zijn hierbij belangrijke doelstellingen.

- ▶ Samenwerking tussen Stad en sector (binnen het kader van Green Track Gent) vanuit het streven om CO2-neutraal te worden.
 - Samen initiatieven nemen om infrastructuur te verduurzamen: samenaankoop, monitoring en evaluatie, gezamenlijke visieontwikkeling,...
 - Samen inzetten op sensibilisering van breder publiek. Via communicatie van voorbeeldfunctie, nudging van publiek: bv. klimaattickets met terugbetaling voor wie met de fiets komt, informatie over openbaar vervoer, ...
 - Wat klimaat betreft, zijn er zeker mogelijkheden om in de cultuursector (via Green Track) partners te vinden voor een meer ambitieuze benadering en culturele infrastructuur te beschouwen als “proeftuin” voor het verduurzamen van stedelijke infrastructuur, met oog voor zowel energie-efficiëntie als klimaatadaptatie. Dit sluit aan bij de visie van Green Track en het denken omtrent een concept voor culturele infrastructuur.

- ▶ Visie op klimaat en toegankelijkheid meenemen binnen culturele langetermijnstrategie en bidbook Gent2030:
 - Evidente link tussen ‘space of belonging’ en integrale toegankelijkheid: voorbeeldfunctie met Europese ambitie.
 - Culturele infrastructuur als proeftuin die verbeelding stimuleert over de duurzame infrastructuur van de toekomst, binnen het concept voor de kandidatuur (vrijhavens).

- ▶ Investeren in het eigen patrimonium, naast sensibiliseren mbt infrastructuur van derden.
 - Wat investeringen betreft ligt ook hier in eerste instantie de focus op het stedelijk patrimonium: investeren om te voldoen aan wettelijke verplichtingen. Met toegankelijkheid en energiezuinigheid als evidente aandachtspunten.
 - Ambitieniveau differentiëren tussen permanente en tijdelijke invullingen (omwille van gebrek aan langetermijnperspectief): Voluit investeren in duurzaamheid en toegankelijkheid bij nieuwbouw en totaalrenovaties, en slechts in de mate van het mogelijke bij erfgoed en tijdelijke invullingen.
 - Doorverwijzen (en matchfunding voorzien) met het Vlaamse subsidiereglement voor bovenlokale culturele- en jeugdinfrastructuur (FoCI) waarbinnen voor de periode 2022-2026 duurzaamheid, veiligheid en toegankelijkheid de sectorale prioriteiten zijn.
 - Breder kan de stad ook inzetten op informatievoorziening en sensibilisering, o.a. via scans voor wat betreft toegankelijkheid en energie-efficiëntie. Hiervoor kan de Stad samenwerken met intermediaire platformen (Greentrack)

5 / Het Strategisch Kader als toetssteen voor vragen omtrent culturele infrastructuur

Belangrijke doelstelling van Cultuur Gent voor dit onderzoek was om het Strategisch Kader culturele infrastructuur ook te kunnen inzetten als beslissingskader, dat toelaat om gericht in te spelen op vragen van derden met betrekking tot infrastructuur. “In combinatie met een analyse van en match met de bestaande infrastructuur en omgevingsfactoren, kan een helder kader gerealiseerd worden voor beslissingen voor de toekomst. Dit kader is nodig om investeringen van de stad beter te kunnen situeren en te argumenteren (bv. is er inderdaad een tekort aan ‘zalen’ en zo ja aan welk soort, waar en voor wie, ...).” Aan het slot van het onderzoekstraject werd aan de hand van een recurrente vraag (omtrent de nood aan een grote podiumzaal in Gent) geïllustreerd hoe het Strategisch kader in de praktijk kan worden gebracht.

De vraag om een ‘grote podiumzaal’ in Gent, die gebruikt kan worden voor grootschalige podium- en muziekproducties, komt al decennia geregeld terug en leeft ook tot op heden. Door het ontbreken van een podium met bepaalde afmetingen – en voldoende publiekscapaciteit om het programmeren van die producties niet te verlieslatend te maken – kunnen bepaalde producties – grootschalig werk van Vlaamse en internationale makers, bepaald repertoire binnen opera en klassieke muziek – niet in Gent geplaatst worden. De Stad is zelf geen vragende partij voor een “grote podiumzaal” voor Gent en heeft hier zelf geen concrete visie voor ontwikkeld. De Stad wil wel het Strategisch Kader gebruiken om haar eigen positie te verduidelijken.

Dat gebeurt in deze nota in twee stappen:

- ▶ *Articuleren van de vraag.* In het kader van dit traject rond Culturele Infrastructuur stellen we in eerste instantie de vraag op scherp, op basis van de input die we capteren uit desk research, sectormomenten en een aanvullend rondetafelgesprek met een aantal mogelijke betrokkenen: zowel presenterende instellingen als producerende gezelschappen in Gent die van zo’n grote zaal mogelijk gebruik zouden maken. De deelnemers aan de rondetafel kregen inzicht in het Strategisch Kader (in ontwikkeling), zodat dit als backdrop kon functioneren voor dit gesprek over de nood aan een grote podiumzaal voor Gent.
- ▶ *Toetsen van deze vraag aan het Strategisch Kader.* Aangezien deze vraag vooral een strategische vraag betreft op de lange termijn, is hierbij vooral de visie van de Stad op Culturele infrastructuur richtinggevend.

Deze casus is dus een voorbeeld van hoe het Strategisch kader toegepast kan worden op een concrete vraag: a) als leidraad bij het scherpstellen van de vraag zelf, b) als toets: in welke mate draagt deze vraag bij aan het realiseren van de culturele-infrastructuurvisie van de Stad, en onder welke voorwaarden? Wat je dan krijgt is een mogelijke argumentatie van de Stad, op basis van het strategisch kader. Finaal is het wel aan de stad om zich de argumentatie eigen te maken of aan te passen.

Op die manier wordt deze case ook een illustratie van hoe het kader kan worden ingezet om een antwoord te bieden op vragen die binnenkomen. Precies omdat dit een vraag op de langere termijn betreft, zal men die afwegen aan de visiebouwen. Korte termijnvragen moeten afgetoetst worden aan visie, doelstellingen en instrumenten.

De vraag omtrent een grote podiumzaal

Concreet betreft de vraag:

- ▶ Een vlakke vloertheater met podium van 22m breed, theatertoren en orkestbak en ondersteunende artiestenruimtes en publieksruimtes.
- ▶ Een groot podium en een zaal met een publiekscapaciteit die voldoende groot is om het programmeren van grootschalige producties binnen podiumkunsten en klassieke muziek niet al te verlieslatend te maken. Aantal stoelen: 1.000 tot 1.200 (zittend).
- ▶ Mogelijke andere karakteristieken van de grote podiumzaal (bijvoorbeeld in welke mate deze infrastructuur ook inspeelt op andere culturele functies) zijn secundair, niet de kern van de vraag en verder uit te werken. Daarbij zijn in overweging te nemen: a) links met nightlife, b) koppeling van presentatiefunctie aan creatie en ontwikkeling (repeteren en afmonteren).

De **vraag** om een groot podiumzaal (groot podium, en een voldoende grote publiekscapaciteit) sluit aan bij reële en infrastructuur gerelateerde lacune omtrent grootschalige topinfrastructuur binnen muziek en podiumkunsten. Een dergelijke zaal is een antwoord op een concrete infrastructuurnood die zich vandaag in Gent stelt bij de organisaties die grootschalige muziek- en podiumproducties produceren en/of presenteren. Die kunnen vandaag niet in Gent geplaatst worden, omwille van het gebrek aan een podium. Het gaat om de grootschalige producties van Vlaamse en internationale artiesten, gezelschappen en ensembles (Rosas, Jan Martens, Mette Ingvartsen). Artiesten en organisaties uit Gent die grootschalig werk produceren en ermee op tournee gaan (La Geste, LOD), vinden het belangrijk hun producties in de eigen stad te kunnen tonen. Voor Opera Ballet Vlaanderen is het vandaag niet mogelijk om bepaalde 19de en 20^e-eeuwse producties op het repertoire te brengen.

Op dit moment gaan presenterende instellingen pragmatisch om met het gebrek aan dit type infrastructuur. Producties worden soms aangepast/ingekort om ze toch te kunnen plaatsen binnen bv. De Vooruit of NTGent. VierNulVier programmeert groter werk in het Leietheater in Deinze. Soms kan grootschalig werk wel geplaatst worden in de Opera, dat over een groter podium beschikt. Maar het programmeren van grootschalig werk is niet rendabel wegens het beperkte aantal verkoopbare zitplaatsen (slechte zichtlijnen) en de deels verouderde infrastructuur.

Binnen de sector wordt dit dossier op de korte noch middellange termijn prioritair geacht, zowel door kleinere spelers als door de grotere spelers (producenten/presenteren) die mogelijke gebruikers zijn.

- ▶ Velen zijn vinden de piste om een nieuwe grote podiumzaal te realiseren conflictueus met andere en meer prioritaire sectornoden. De Gentse Landschapstekening Kunsten (2022) wijst erop dat de vraag in de sector niet uitgeklaard is. Vele spelers, ook diegenen die kleinschalig werk maken en tonen, voelen de druk op ruimte en hebben presentatienoden, waarop een nieuwe, grote podiumzaal niet het antwoord is. Het voorbehoud dat leeft in de sector, betreft dus niet de vraag om een grote podiumzaal as such, wel de mogelijke prioritering van investeringen, waarbij velen grootschalige topinfrastructuur, die in eerste instantie gebruikt zou worden door de grotere huizen, niet als prioritair zien
- ▶ Mogelijke betrokkenen zien op de korte termijn een lage prioriteit: lopende werven (Operagebouw) bieden een partieel antwoord op deze nood. Mogelijke gebruikers zien wel een argumentatie op de langere termijn: binnen een ambitieuze visie op stadsontwikkeling kan grootschalige muziek- en podiuminfrastructuur een vehikel zijn. Gezien de grote investeringskost en vragen omtrent de exploitatie wijzen respondenten erop dat op korte en middellange termijn prioriteit moet gegeven worden aan lopende werven. Een daarvan is de renovatie van het Operagebouw, dat zoals aangegeven mogelijk en alvast deels een antwoord kan bieden op de hiaten. Hoe precies, is vandaag moeilijk in te schatten omdat het afhankelijk is van het feitelijk gebruik

van dit platform en evoluerende noden in de sector. Op middellange termijn is een evaluatie van het feitelijk gebruik van dit gerenoveerd platform dan ook nodig om de vraag naar een grote podiumzaal te actualiseren. Een mogelijke argumentatie van de wenselijkheid van een nieuwe, grote podiumzaal dient dan ook op de langere termijn worden gezocht.

De **toets** met het Strategisch Kader levert voor de Stad enerzijds argumenten op om op deze vraag in te gaan. Een grote podiumzaal kan een diverser aanbod binnen podiumkunsten en muziek mogelijk maken en zo bijdragen aan de ontwikkeling van een leefbare stad en de aantrekkelijkheid van de Stad (reden om te vestigen, toerisme,...) Anderzijds gebeurt het realiseren van een landelijk en internationaal onderscheidende positie via culturele infrastructuur via de culturele langetermijnstrategie en de kandidatuur als Europese Culturele Hoofdstad. Hier is echter weinig match met een verhaal van grootschalige topinfrastructuur. Binnen de culturele lange termijnstrategie en de kandidatuur voor Gent2030 ligt de prioriteit bij infrastructuurconcepten, die inzetten op spreiding, nabijheid en inclusief werken.

De toets met het Strategisch Kader

Het Strategisch Kader voor Culturele Infrastructuur stelt de Stad Gent in staat om een antwoord te bieden op de vraag, zoals ze hierboven weergegeven. Aangezien de vraagstelling zich op de lange termijn situeert, moet het antwoord gevonden worden in de match met de missie van de Stad Gent en de acht bouwstenen in de visie, en minder in het doelstellingenkader (vooral relevant voor korte en middellange termijn). In die match kan zowel een mogelijke legitimering gevonden worden, als een grote podiumzaal ertoe bijdraagt dat de infrastructuurvisie op die manier gerealiseerd wordt. In welke mate draagt een grote podiumzaal bij tot het realiseren van de visie? Vanuit die match kunnen echter ook noodzakelijke randvoorwaarden worden geformuleerd.

Onderstaande argumentatie werd ontwikkeld door IDEA Consult, ter voeding van de verdere visieontwikkeling en argumentatie door de Stad Gent. Voor een uitgebreidere weergave van de vraagstelling en toets verwijzen we naar het uitgebreide rapport met bijlagen.

Argumenten

- ▶ **Visiebouwsteen 1: Culturele infrastructuur als motor voor een leefbare stad.** Een grote podiumzaal draagt potentieel bij aan de ontwikkeling van een leefbare stad en de aantrekkelijkheid van de Stad, op voorwaarde dat er mechanismen worden ingebouwd dat rekening wordt gehouden met mogelijke negatieve impact op de leefbaarheid, inclusief betaalbaarheid van wonen en werken.
- ▶ **Visiebouwsteen 2: Nabijheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid.** Een grote podiumzaal is niet het instrument om ervoor te zorgen dat cultuur nabij en toegankelijk is voor alle Gentenaars. Mocht om andere redenen een grote zaal worden gebouwd, dan is bereikbaarheid en mobiliteit een belangrijke randvoorwaarde, zowel lokaal als bovenlokaal en landelijk.
- ▶ **Visiebouwsteen 3: Gent als creatieve ruimte voor ontwikkeling, presentatie en ontmoeting.** Een grote podiumzaal draagt er potentieel toe dat er in Gent een rijker en diverser muziek- en podiumaanbod ontstaat, onder voorwaarde dat er voldoende middelen beschikbaar blijven om een rijk en divers cultureel weefsel te behouden.
- ▶ **Visiebouwsteen 4: Diversiteit m.b.t. aanbod, makers en publiek.** Diversiteit en inclusief werken is geen argument voor de noodzaak van een grote zaal, desgevallend wel een voorwaarde bij de verdere uitwerking en invulling van gebruik en beheer.

- ▶ **Visiebouwsteen 5: Landelijke en internationale positionering.** Aangezien Gent kandidaat is om Europese Culturele Hoofdstad te worden, dient het onderscheidende karakter aan te sluiten bij het concept van deze kandidatuur en de culturele langetermijnstrategie waartoe de kandidatuur bijdraagt. Het concept voor de kandidatuur schuift – wat infrastructuur betreft – een andere piste naar voor: een netwerk van ‘vrijhavens’, gericht op ontmoeting en creatie/ontwikkeling, dat inspeelt op de noden van de stad en inspirerend moet zijn voor Europa. De ambitie om van Gent een internationaal onderscheidende cultuurstad te krijgen via een transformatie op de langere termijn, vraagt om een andere conceptuele invulling dan een investering in grootschalige topinfrastructuur voor presentatie.
- ▶ **Visiebouwsteen 6: Solide basisinfrastructuur en tijdelijke impulsen, vanuit langetermijnperspectief.** Een kwalitatieve uitrusting, flexibiliteit en veranderingsgericht bouwen bieden geen legitimering voor een grote podiumzaal, maar zijn wel belangrijke randvoorwaarden.
- ▶ **Visiebouwsteen 7: Slim gebruik is gedeeld gebruik.** Ook ruimtedelen is geen legitimering, wel een noodzakelijke voorwaarde voor een nieuwe grote podiumzaal in Gent.
- ▶ **Visiebouwsteen 8: Waarden en randvoorwaarden.** Ecologische duurzaamheid en toegankelijkheid bieden geen legitimering voor een grote podiumzaal, ze zijn wel noodzakelijke voorwaarden.

De match met het Strategisch Kader in een notendop:

- ▶ *Mogelijke legitimering voor de Stad om op deze vraag in te gaan.*
 - Maakt een diverser aanbod binnen podiumkunsten en muziek mogelijk en draagt zo positief bij aan de ontwikkeling van een leefbare stad en de aantrekkelijkheid van de Stad (reden om te vestigen, toerisme,...)
 - Landelijk en internationaal onderscheidende positie via culturele infrastructuur gebeurt via culturele langetermijnstrategie en kandidatuur Culturele Hoofdstad. Hier is weinig match met een verhaal van grootschalige topinfrastructuur: ook op de lange termijn ligt de prioriteit bij andere noden en andere infrastructuurconcepten, die inzetten op spreiding, nabijheid en inclusief werken.
- ▶ *Noodzakelijke voorwaarden indien hiervoor gekozen wordt.*
 - Diversiteit en inclusiviteit als aandachtspunt bij gebruik en beheer
 - Bij inplanting rekening houden met omgevingsfactoren: bereikbaarheid en mobiliteit (lokaal, stedelijk, bovenlokale en landelijke verbindingen)
 - Flexibiliteit, polyvalentie en veranderingsgericht bouwen
 - Kwalitatieve uitrusting en veiligheid.
 - Gedeeld gebruik en gedeeld beheer, met diversiteit en inclusiviteit als aandachtspunten (ook jongeren, mensen met een migratieachtergrond).
 - Ecologische duurzaamheid: wettelijke verplichtingen en mogelijke voorbeeldfunctie.
 - Aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijk draagvlak, en oog voor de mogelijk negatieve impact (overlast, gentrificatie, druk op ruimte)

